Honoré de BALZAC

Vendetta

Dedicată lui PUTTINATI,
sculptor milanez.

Pe la sfârşitul lunii octombrie a anului 1800, un străin, însoţit de o femeie şi-o fetiţă, ajungând în faţa grădinii Tuileries din Paris, se opri câtva timp lângă mormanele de moloz ale unei case dărâmate de curând, cam în locul unde se înalţă astăzi aripa neterminată ce trebuia să lege castelul Catherinei de Medicis[1] cu palatul Luvru[2] al familiei de Valois[3]. Stătea acolo, în picioare, cu braţele încrucişate, cu capul aplecat, pe care-l ridica însă din când în când, ca să se uite sau la reşedinţa consulară[4] sau la femeia ce se aşezase pe o piatră, alături de el. Cu toate că necunoscuta părea a nu da atenţie decât fetiţei în vârstă de nouă sau zece ani, ale cărei şuviţe de păr lungi, negre, i le răsucea între degete, ca şi cum s-ar fi jucat cu ele, nu pierdea, totuşi, niciuna dintre privirile pe care i le arunca însoţitorul ei. Un simţământ comun, altul decât dragostea, înlănţuia cele două fiinţe, trădând în gesturile ca şi în gândurile lor aceeaşi nelinişte. Suferinţa este desigur cea mai puternică legătură dintre oameni. Străinul avea unul dintre acele capete grave şi mari, înzestrate cu un păr bogat, ce s-au înfăţişat adesea penelului pictorilor Carracio[5]. Chica aceasta atât de neagră era presărată cu nenumărate fire de păr alb. Trăsăturile bărbatului, deşi nobile şi

Honoré de BALZAC

Vendetta

Dedicată lui PUTTINATI,
sculptor milanez.

Pe la sfârşitul lunii octombrie a anului 1800, un străin, însoţit de o femeie şi-o fetiţă, ajungând în faţa grădinii Tuileries din Paris, se opri câtva timp lângă mormanele de moloz ale unei case dărâmate de curând, cam în locul unde se înalţă astăzi aripa neterminată ce trebuia să lege castelul Catherinei de Medicis{1} cu palatul Luvru{2} al familiei de Valois{3}. Stătea acolo, în picioare, cu braţele încrucişate, cu capul aplecat, pe care-l ridica însă din când în când, ca să se uite sau la reşedinţa consulară{4} sau la femeia ce se aşezase pe o piatră, alături de el. Cu toate că necunoscuta părea a nu da atenţie decât fetiţei în vârstă de nouă sau zece ani, ale cărei şuviţe de păr lungi, negre, i le răsucea între degete, ca şi cum s-ar fi jucat cu ele, nu pierdea, totuşi, niciuna dintre privirile pe care i le arunca însoţitorul ei. Un simţământ comun, altul decât dragostea, înlănţuia cele două fiinţe, trădând în gesturile ca şi în gândurile lor aceeaşi nelinişte. Suferinţa este desigur cea mai puternică legătură dintre oameni. Străinul avea unul dintre acele capete grave şi mari, înzestrate cu un păr bogat, ce s-au înfăţişat adesea penelului pictorilor Carracio{5}. Chica aceasta atât de neagră era presărată cu nenumărate fire de

păr alb. Trăsăturile bărbatului, deşi nobile şi pline de mândrie, aveau o anumită asprime care le strica oarecum farmecul. Cu toată vigoarea şi ţinuta lui dreaptă, părea să aibă peste şaizeci de ani. Hainele-i ponosite arătau că venea dintr-o ţară străină. Cu toate că chipul femeii, altădată frumos dar în momentul acela ofilit, arăta o tristeţe adâncă, ea se străduia să zâmbească, încercând să-şi păstreze cumpătul ori de câte ori era privită de către soţul ei. Fetiţa stătea în picioare, cu toată oboseala ce se citea pe faţa ei tânără pârlită de soare. Avea o înfăţişare drăgălaşă de italiancă şi nişte ochi mari, negri, sub sprâncenele frumos arcuite; o nobleţe înnăscută, o gingăşie firească. Mai fiecare trecător. se simţea înduioşat văzând acest grup ale cărui personaje nu căutau câtuşi de puţin să-şi ascundă o deznădejde cu atât mai profundă cu cât expresia ei era mai simplă; numai că izvorul acelei înclinări spre bunăvoinţă, care-i deosebeşte pe parizieni de alţi oameni, seca tot atât de repede. De îndată ce simţea că e fixat de un pierde-vară, necunoscutul îi arunca nişte priviri atât de înverşunate, încât chiar şi cel mai cutezător hoinar iuţea deodată pasul, ca şi cum ar fi călcat pe un şarpe. După ce stătuse mult timp nehotărât, străinul îşi trecu deodată mâna peste frunte, alungă, cum s-ar zice, gândurile ce i-o acoperiseră de cute, şi luă fără doar şi poate o decizie desperata. Mai întâi aruncă o privire către soţia şi fiica sa, apoi scoase de sub haină un pumnal destul de mare, pe care-l înmână însoţitoarei lui, spunându-i în italieneşte: „Mă duc să văd dacă alde Bonaparte îşi mai amintesc de noi”. Şi porni cu un pas domol, dar hotărât, spre poarta palatului, unde fu oprit foarte simplu de un soldat din garda consulară, cu care nu putu lungi prea mult vorba. Văzând îndărătnicia necunoscutului, santinela întinse baioneta în chip de ultimatum. Întâmplarea făcu însă ca tocmai atunci soldatul să fie schimbat din post, şi caporalul îi arătă străinului, cât se poate da binevoitor, locul unde se afla comandantul gărzii.

— Anunţaţi-l pe Bonaparte că ar vrea să-i vorbească Bartholomeo di Piombo, se adresă italianul către căpitanul de serviciu.

Zadarnic încercă ofiţerul să-i explice lui Bartholomeo că primul consul nu putea fi văzut înainte de a i se fi cerut audienţă în scris, căci străinul ţinea morţiş ca militarul să se ducă să-l anunţe pe Bonaparte. Căpitanul spuse că nu poate să calce consemnul primit şi refuză în termeni hotărâţi să se supună dorinţei acestui ciudat solicitant. Bartholomeo îşi încruntă atunci sprâncenele, se uită cu o privire aspră spre comandant şi părea să-l facă răspunzător de toate nenorocirile ce ar putea să decurgă din acest refuz; apoi se mulţumi să tacă, îşi încrucişă cu dârzenie braţele la piept şi se duse să aştepte sub porticul ce face legătura între curte şi grădina Tuileiries. De obicei, oamenii care îşi pun cu tărie ceva în gând sunt mai totdeauna ajutaţi de întâmplare. În momentul când Bartholomeo di Piombo da să se aşeze pe unul dintre stâlpii aceia mici de piatră din jurul intrării de la Tuileries, sosi o trăsură din care coborî Lucien Bonaparte{6}, pe atunci ministru de interne.

— O, Lucien, numai norocul mi te-a scos în cale, strigă străinul.

Aceste cuvinte, rostite în dialectul corsican, îl făcură pe Lucien să se oprească din mers, chiar în clipa când voia să păşească sub boltă; îşi întoarse faţa către compatriotul său, şi-l recunoscu îndată. Fu de ajuns numai un cuvânt pe care Bartholomeo i-l şopti la ureche, pentru ca să-l ia pe corsican cu dânsul. În cabinetul primului consul se aflau Murat, Lannes şi Rapp{7}. La apariţia lui Lucien, urmat de un personaj atât de bizar ca Piombo, conversaţia se întrerupse. Apoi Lucien îl apucă pe Napoleon de mână, trăgându-l în dreptul ferestrei. După ce schimbă câteva cuvinte cu fratele său, primul consul făcu un semn cu mâna, la care Murat şi Lannes se supuseră şi ieşiră. Rapp se prefăcu a nu observa nimic, ca să poată rămâne, dar Bonaparte apostrofându-l cu asprime, aghiotantul plecă şi el cu o mutră mofluză. Primul

consul, auzind paşii lui Rapp în salonul alăturat, deschise brusc uşa şi-l surprinse pe acesta lângă peretele care despărţea cabinetul său de salon.

— Prin urmare, nu vrei să mă înţelegi? spuse primul consul. Am nevoie să rămân singur cu compatriotul meu.

— Un corsican! răspunse aghiotantul. Am prea puţină încredere în asemenea oameni, ca să nu…

Dar primul consul nu-şi putu stăpâni un zâmbet şi îl împinse uşor de umeri pe credinciosul său ofiţer.

— Ei, ia spune, ce te aduce aici, dragul meu Bartholomeo, se adresă primul consul către Piombo.

— Am venit să-ţi cer protecţie şi adăpost, dacă eşti cu adevărat un corsican, răspunse Bartholomeo pe un ton repezit.

— Ce nenorocire te-a putut goni din ţară? Erai doar cel mai bogat, cel mai…

— I-am ucis pe toţi din familia Porta, rosti corsicanul cu un timbru adânc al vocii, încruntându-şi sprâncenele.

Primul consul se dădu, uimit, doi paşi înapoi.

— Vrei să mă trădezi! strigă Bartholomeo aruncând o privire întunecată spre Bonaparte. Nu uita că au mai rămas patru Piombo în Corsica!

Lucien îl apucă pe compatriotul său de braţ şi-l zgâlţâi tare.

— Ai venit aici ca să-l ameninţi pe salvatorul Franţei? îi spuse el pe un ton răstit.

Bonaparte făcu un semn, şi Lucien tăcu. Apoi se întoarse către Piombo şi-l întrebă:

— De ce-ai ucis familia Porta?

— Tocmai ne împrieteniserăm din nou, răspunse acesta; ne împăcaseră soţii Barbanti. A doua zi după ce am ciocnit câte un pahar, în semn că am pus capăt vrajbei dintre noi, eu i-am părăsit, deoarece aveam treabă la Bastia[{8}]. Ei au rămas acasă la mine, mi-au dat foc viei de la Longone şi au ucis pe fiu-meu Gregorio. Nevasta şi fata mea, Ginevra, au scăpat ca prin minune; se împărtăşiseră chiar în dimineaţa

aceea şi le-a ocrotit Sfânta Fecioară. Când m-am întors, n-am mai găsit nici urmă de casă, îi răscoleam cenuşa cu picioarele, când, deodată m-am împiedicat de trupul lui Gregorio, pe care l-am recunoscut la lumina lunii.

„Ah, numai alde Porta au făcut asta!” mi-am spus – atunci. Şi am plecat numaidecât în *maquis*[{9}], acolo am strâns câţiva oameni pe care-i ajutasem şi eu mai înainte – mă înţelegi tu, Bonaparte – şi am pornit cu toţii spre via lui Porta. Ajunsesem la cinci dimineaţa, iar la şapte erau cu toţii pe lumea cealaltă. Giacomo susţine că Elisa Vanni a salvat un copil, pe micul Luigi, dar eu ştiu că l-am legat cu mâna mea de pătucul lui înainte de a da foc casei. Am plecat din insulă cu soţia şi fiica mea, fără a fi apucat să controlez dacă e adevărat că Luigi Porta se mai afla sau nu în viaţă.

Bonaparte se uita la Bartholomeo cu multă curiozitate, dar fără să pară uimit.

— Câţi erau? întrebă Lucien.

— Şapte, răspunse Piombo. Pe vremuri au fost vrăjmaşii voştri, le spuse el.

Aceste vorbe nu treziră însă niciun semn de mânie în cei doi fraţi.

— Ah, nu mai sunteţi corsicani, urlă Bartholomeo cu un fel de deznădejde. Adio! Altădată v-am proteguit, adăugă pe un ton de mustrare. Dacă n-aş fi fost eu, mama ta n-ar fi ajuns la Marsilia, zise el, adresându-se lui Bonaparte care rămase gânditor, cu cotul sprijinit pe marginea căminului.

— Într-adevăr, Piombo, răspunse Bonaparte, nu pot să te iau sub aripa mea protectoare. Acum sunt şeful unei naţiuni mari, conduc Republica şi trebuie să urmăresc respectarea legilor.

— Aha! Aha! făcu Bartholomeo.

— Dar aş putea să închid ochii, continuă Bonaparte. obiceiul *vendettei*[{10}] va împiedica încă mult timp domnia legilor în Corsica, adăugă el, mai mult ca pentru sine. Totuşi, trebuie distrus cu orice preţ.

Bonaparte tăcu un moment, şi Lucien îi făcu semn lui Piombo să nu mai spună nimic. Corsicanul începuse să-şi clatine capul la dreapta şi la stânga, în semn de dezaprobare.

— Rămâi aici, reluă consulul adresându-se lui Bartholomeo. Vom face în aşa fel, ca şi cum n-am şti nimic. Îţi voi răscumpăra averea, ca să ai, până una alta, cu ce trăi. Apoi, după câtva timp, mai târziu, vom vedea ce-i de făcut. Dar, fără *vendetta!* Aici nu poţi să iei drumul codrului. Dacă vei recurge la cuţit, atunci nu mai e nicio speranţă de scăpare. Aici legea apără pe toţi cetăţenii, şi nimeni nu-şi face dreptate singur.

— A devenit stăpânul unei ţări ciudate, rosti Bartholomeo, apucând braţul lui Lucien şi strângându-i-l tare. Dar bine că nu mă lăsaţi în ghearele nenorocirii, asta ne va lega de acum înainte pe viaţă şi pe moarte, şi soarta tuturor Piombilor e în mâna voastră.

La aceste cuvinte, corsicanul îşi descreţi fruntea şi privi mulţumit în jurul lui.

— N-o duceţi rău aici, spuse apoi zâmbind, ca şi cum ar fi vrut să se aciueze şi el pe acolo. Iar tu eşti îmbrăcat numai în roşu, ca un cardinal.

— Nu depinde decât de tine ca să-ţi faci o situaţie şi să ai un palat la Paris, spuse Bonaparte măsurându-l pe compatriotul său din cap până în picioare. Şi aşa, s-ar putea să am nevoie de un prieten devotat pe care să mă pot bizui.

Piombo scoase un suspin de bucurie din pieptul lui uriaş şi întinse mâna către primul consul, spunându-i: „Tot corsican ai rămas!”

Bonaparte surâse uşor. Privi în tăcere pe omul care-i aducea ceva din aerul patriei sale, din insula unde altădată scăpase ca prin minune de ura *partidului englez*{11} şi pe care n-avea s-o mai revadă niciodată. Apoi făcu un semn către fratele său, care ieşi împreună cu Bartholomeo di Piombo. Lucien se interesă îndeaproape de situaţia bănească a vechiului ocrotitor al familiei lor. Piombo îl trase

pe ministrul de interne în dreptul unei ferestre şi arătă spre soţia sa şi spre Ginevra, aşezate amândouă pe o grămadă de pietriş.

— Am venit pe jos de la Fontainebleau până aici, şi n-avem nicio lăscaie, îi spuse el,

Lucien îşi scoase punga şi i-o dădu compatriotului său, spunându-i să vină a doua zi la el ca să vadă ce se poate face pentru a-i asigura soarta familiei. Valoarea întregii averi pe care o avea Piombo în Corsica nu i-ar fi îngăduit nici pe departe să trăiască în mod cinstit la Paris.

Între sosirea familiei Piombo la Paris şi întâmplarea ce urmează – care, fără prezentarea acestor evenimente, ar fi mai greu de înţeles – trecură cincisprezece ani.

Servin, unul dintre cei mai preţuiţi pictori ai noştri, avu cel dintâi ideea de a deschide un atelier pentru persoanele tinere care doresc să primească lecţii de pictură. În vârstă de vreo patruzeci de ani, era un om virtuos şi închinat în întregime artei sale, care se căsătorise din dragoste cu fata unui general fără avere. La început, mamele îşi însoţeau fetele de câte ori se duceau la profesor; mai pe urmă, însă, după ce cunoscură mai bine principiile acestuia şi se convinseră de grija pe care o depunea el pentru a se bucura ele toată încrederea, le trimiteau singure. Pictorul îşi făcuse o lege din a nu primi ca eleve decât domnişoare din familiile bogate sau cu trecere, astfel ca să înlăture orice obiecţii asupra mediului din atelierul său; refuza chiar să primească pe tinerele doritoare să devină artiste, dar cărora trebuia să le facă mai întâi o anumită educaţie, fără de care nu poate să existe talent în pictură. Încetul cu încetul, măsurile lui de prevedere, nivelul înalt de la care îşi iniţia elevele în tainele artei, încrederea mamelor care-şi ştiau fiicele în societatea unor persoane cu o creştere aleasă şi siguranţa pe care o inspirau caracterul, moravurile şi căsătoria artistului, făcură ca el să se bucure de o faimă cât se poate de bună prin saloane. Când o fată

tânără îşi exprima dorinţa ca vrea să înveţe pictura sau desenul şi când mama ci cerea un sfat, i se răspundea pretutindeni: „Trimite-o la Servin!”

Servin ajunsese deci pentru pictura feminină o specialitate, ca Herbault pentru pălării, Leroy pentru mode şi Chevet pentru mâncăruri. Se ştia de către toată lumea că o femeie tânără care luase lecţii. la Servin putea să judece în ultimă instanţă operele de la Muzeu, să izbutească un portret, să copieze o pânză celebră şi să picteze un tablou de interior. Artistul acesta corespundea astfel tuturor cerinţelor aristocraţiei. Şi, deşi avea legături cu cele mai bune familii din Paris, era independent, patriot, şi păstra faţă de toată lumea acel ton degajat, spiritual, uneori ironic, precum şi acea libertate de gândire care constituie nota caracteristică a pictorilor. Împinsese aplicarea riguroasă a principiilor sale până şi în orânduirea localului unde studiau elevele lui. Intrarea ce ducea în podul de deasupra apartamentului său fusese zidită. Ca să ajungi în acest sălaş, sacrosanct ca un harem, trebuia să urci o scară construită în interiorul locuinţei sale. Atelierul, care ocupa toată partea de sus a casei, avea acele dimensiuni enorme care surprind totdeauna pe curioşi, când, urcaţi la şaizeci de picioare deasupra pământului, se aşteaptă să-i găsească pe artişti instalaţi în vreo chichineaţă. Acest soi de galerie era luminată din belşug de nişte geamlâcuri prevăzute cu draperiile acelea largi şi verzi cu ajutorul cărora pictorii îşi potrivesc lumina. O mulţime – de caricaturi şi de figuri făcute la repezeală cu pensula sau cu vârful cuţitului, de-a lungul pereţilor zugrăviţi într-un cenuşiu închis, dovedeau, numai cu o diferenţă de expresie, că în capul celor mai distinse fete se află tot atâta sminteală ca şi în cel al bărbaţilor.

O sobă mică şi burlanele ei mari, care formau un zig-zag înfricoşător, înainte de a ajunge în ţinuturile înalte ale acoperişului, constituiau podoaba indiscutabilă a acestui atelier. Pe o poliţă întinsă pe pereţi de jur împrejur, se aflau

modele de ghips, care zăceau acolo alandala, cele mai multe acoperite cu o pulbere bălaie. Deasupra acestui raft, ici şi colo, îşi arăta expresia de durere un cap de Niobé{12}, atârnat într-un cui, surâdea o Venus{13}, apărea o mână care îţi sărea în ochi ca mâna unui cerşetor întinsă pentru pomană, apoi câteva *écorche*-uri{14} înnegrite de fum ce păreau mai degrabă nişte braţe culese în ajun de prin coşciuge; în fine, nenumărate tablouri, desene, manechine, rame fără pânze şi pânze fără rame sfârşeau prin a da acestei încăperi fără nicio simetrie fizionomia unui atelier caracterizat printr-un ciudat amestec de ornamentare şi goliciune, de mizerie şi bogăţie, de ordine şi harababură. O astfel de corabie uriaşă, în care totul pare mic, chiar şi omul, aminteşte totdeauna de culisele „Operei”, unde se găsesc costume vechi şi armuri aurite, bucăţi de stofe şi maşinării; dar în acelaşi timp şi ceva măreţ ca gândirea: geniul stă alături de moarte, Diana{15} sau Apolo{16} alături de un craniu sau de un schelet, armonie şi dezordine, poezie şi realitate, culori vii pierdute în umbră şi adesea o întreagă dramă neclintită şi tăcută. Ce simbol al unei minţi de artist!

În momentul când începe această povestire, un soare strălucitor de iulie lumina atelierul şi două fâşii de raze străbăteau până în fundul lui, formând două dungi late şi străvezii de aur în care plutea o puzderie de fire de praf. Vreo douăsprezece şevalete îşi înălţau vârfurile ascuţite, ca nişte catarge de corăbii într-un port. Mai multe fetişcane însufleţeau această privelişte prin varietatea înfăţişării şi a atitudinilor lor, ca şi prin îmbrăcămintea lor felurită. Umbrele mari pe care le aruncau perdelele de pânză verde, aşezate după nevoile fiecărui şevalet, cereau o mulţime de contraste şi de efecte plăcute de clarobscur.

Colţul acesta alcătuia tabloul cel mai frumos din atelier. O fată blondă, îmbrăcată simplu, stătea mai la o parte de colegele ei şi lucra cu râvnă, ca sub imboldul unei

predestinări; niciuna nu se uita la ea şi nu-i vorbea: era cea mai frumoasă, cea mai modestă şi cea mai puţin bogată. Două grupuri principale, aşezate la o mică distanţă unul de altul, înfăţişau două lumi, două categorii, chiar şi în acest atelier, unde rangurile şi averea ar fi trebuit să fie uitate. Stând jos sau în picioare, toate aceste tinere fete, înconjurate de cutiile de culori, preparându-şi pensulele sau jucându-se cu ele, servindu-se de paietele lor strălucitoare, pictând, vorbind, râzând, cântând, cât se poate de naturale, dând frâu liber firii lor, formau un spectacol necunoscut de restul oamenilor; asta de aci, de pildă, fudulă, semeaţă, zvăpăiată, cu păr negru şi cu mâini frumoase, îşi arunca flacăra privirilor în toate părţile; cealaltă de colo, nepăsătoare şi veselă, mereu cu surâsul pe buze, cu părul castaniu, cu mâini albe şi delicate, fecioară franceză, uşuratică, fără prejudecăţi, bucurându-se de fiecare clipă; alta, plăpândă, melancolică şi visătoare, îşi înclina capul ca o floare ce se pleacă spre pământ; vecina ei, dimpotrivă, plinuţă, durdulie, cu mişcări de cadână, cu ochi mari, întunecaţi şi languroşi, vorbea puţin, dar rătăcea cu gândurile aiurea şi contempla pe furiş figura lui Antinous{17}.

În mijlocul lor, ca un spiriduş dintr-o piesă spaniolă, spirituală şi plină de vervă satirică, o fată le iscodea pe toate dintr-o singură privire, le făcea să râdă şi îşi ridica mereu în sus faţa prea vioaie ca să nu fie şi frumoasă; ea se afla în fruntea primului grup de şcolăriţe format din fiice de bancheri, de notari şi negustori; deşi bogate toate, suportau totuşi dispreţul uşor, dar destul de ascuţit, pe care li-l arătau celelalte tinere aparţinând aristocraţiei. Acestea din urmă erau conduse de fiica unui uşier de la sala tronului regal, un gâgâlici de fată pe cât de prostuţă pe atât de înfumurată, care se mândrea că tatăl ei e om cu o *funcţie* la curte; totdeauna căuta să pară că a priceput din prima clipă observaţiile maestrului şi da să se înţeleagă că-i face un hatâr lucrând şi ea acolo; se folosea de un lornion, venea în

fiecare zi foarte gătită, mai târziu decât celelalte, cerea colegelor ei să vorbească încet. În acest al doilea grup, se puteau deosebi siluete încântătoare, chipuri distinse; dar privirile acestor tinere arătau că ele nu sunt chiar atât de naive. Dacă aveau atitudini elegante şi gesturi drăgălaşe, în schimb expresia feţelor lor era lipsită de sinceritate şi se ghicea cu uşurinţă că aparţineau unei lumi în care politeţea modelează de timpuriu caracterul, iar abuzul de satisfacţii sociale înăbuşă sentimentele şi dezvoltă egoismul. Când se aflau toate laolaltă, printre aceste tinere se vedeau capete copilăreşti, fecioare de o curăţenie sufletească neîntinată, chipuri ale căror guri uşor întredeschise lăsau să se vadă nişte dinţi feciorelnici şi pe care fluturau zâmbete feciorelnice. Atelierul nu mai semăna atunci cu un serai, ci cu o ceată de îngeri, adunaţi deasupra unui nor, în cer.

Era aproape de amiază dar Servin nu venise încă. De câteva zile încoace, el îşi petrecea cea mai mare parte a timpului într-un atelier pe care-l avea în altă parte şi unde căuta să termine un tablou pentru expoziţie. La un moment dat, domnişoara Amélie Thirion, conducătoarea partidului aristocrat din această mică adunare, începu să-i spună ceva, stăruitor, vecinei sale şi în grupul patricienelor se făcu tăcere. Partidul băncilor tăcu şi el, nedumerit, încercând să afle despre ce putea fi vorba într-o conferinţă ca asta. Taina tinerelor „ultra”[{18}] avea să fie în curând cunoscută. Amélie se ridică de la locul ei, luă un şevalet care se găsea la câţiva paşi de ea şi îl aşeză la o distanţă destul de mare de grupul cel nobil, lângă un perete murdar ce despărţea atelierul de o cămăruţă întunecoasă în care se aruncau bucăţile de ghips sfărâmate şi pânzele condamnate de profesor şi unde iarna se ţineau lemnele. Gestul Améliei stârni un murmur de mirare, care nu o împiedică şi desăvârşească mutatul colegei care lipsea, împingând repede lângă şevalet cutia cu vopsele, scăunelul, în fine totul, chiar şi tabloul de Prud’hon[{19}] pe care-l copia eleva întârziată. Dacă, după această lovitura de stat, aripa dreaptă începu, apoi, să

lucreze în tăcere, aripa stângă comentă vreme îndelungată faptul.

— Ce crezi că o să spună domnişoara Piombo? întrebă o fată, adresându-se domnişoarei Mathilde Roguin, răutăcioasa purtătoare de cuvânt a primului grup.

— E o fată care n-o să spună nimic, răspunse ea; dar peste cincizeci de ani are să-şi aducă aminte de această ofensă, ca şi cum i s-ar fi întâmplat doar cu o zi mai înainte, şi are să se răzbune cumplit. E o fiinţă cu care n-aş vrea să mă războiesc niciodată.

— Surghiunul la care o condamnă domniţele astea e cu atât mai nedrept, spuse o altă fată, cu cât, nu mai departe decât alaltăieri, domnişoara Ginevra era foarte tristă; se zice că tatăl ei şi-a dat demisia. Asta înseamnă să-i toarne gaz peste foc, după ce se purtase atât de frumos cu dumnealor în timpul celor O sută de Zile. Nu le-a spus nici măcar un cuvinţel care i-ar fi putut jigni. Dimpotrivă, căuta să nu vorbească niciodată despre politică. Dar mi se pare că stimatele noastre *ultra* sunt conduse mai curând de gelozie decât de spirit de partid.

— Îmi vine să iau şevaletul domnişoarei Piombo şi să-l aduc lângă al meu, spuse Mathilde Roguin. Şi dădu să se ridice, dar un alt gând o făcu să renunţ:

— Cu un caracter ca al domnişoarei Ginevra, adăugă ea, nu poţi să ştii cum ar privi gestul meu, Mai bine să aşteptăm.

— *Ecco la*[20] ia, rosti galeş fata cu ochi negri.

În adevăr, în sală răsună zgomotul paşilor cuiva care urca repede scara.

O şoaptă: „Vine!” trecu din gură în gură, apoi în atelier se aşternu o tăcere adâncă.

Pentru a înţelege semnificaţia ostracismului exercitat de Amélie Thirion, e necesar să precizăm că această întâmplare se petrecea pe la sfârşitul lui iulie 1815. A doua întoarcere a Bourbonilor zdruncinase multe prietenii ce rezistaseră în timpul fierberii produsă de prima

Restauraţie. În momentul acela aproape toate familiile erau dezbinate de opinii diferite şi fanatismul politic reînnoi multe dintre acele scene de plâns care mânjesc istoria oricărei ţări în perioadele războaielor civile sau religioase. Copiii, fetele, bătrânii împărtăşeau patima monarhică de care era stăpânit guvernul. Vrajba se strecura sub toate acoperişurile şi bănuiala înfăşura în culorile ei întunecate până şi acţiunile sau convorbirile cele mai intime. Ginevra Piombo îl idolatriza pe Napoleon. Şi cum ar fi putut oare să-l urască? Împăratul era compatriotul şi binefăcătorul tatălui ei. Baronul de Piombo era unul dintre susţinătorii lui Napoleon care contribuiseră în modul cel mai direct la întoarcerea din insula Elba{21}. Nevoind să-şi renege convingerile politice, ba afirmându-şi-le cu mândrie, bătrânul baron de Piombo rămăsese la Paris în mijlocul adversarilor săi. Ginevra Piombo putea fi deci trecută cu atât mai mult în rândul persoanelor suspecte, cu cât nu făcea nicio taină din faptul că a doua Restauraţie însemna o nenorocire pentru familia ei. Singurele lacrimi pe care le-a vărsat, poate, în viaţa ei i-au fost smulse de dubla veste a captivităţii lui Napoleon pe „Bellerophon”{22} şi a arestării lui Labédoyère{23}.

Tinerele care formau grupul nobilelor aparţineau celor mai fanatice familii regaliste din Paris. Ar fi greu să ne facem o idee despre exagerările acestei epoci şi despre ura cu care erau priviţi bonapartiştii. Oricât de mic şi neînsemnat ar putea să pară astăzi gestul Améliei Thirion, el era atunci expresia unei manii foarte fireşti. Ginevra Piombo, una dintre primele eleve ale lui Servin, stătea într-un loc de unde celelalte voiau s-o izgonească încă de la început; grupul aristocratic o încercuise, deci, încetul cu încetul: izgonirea ei din locul care îi aparţinea oarecum însemna nu numai o insultă, dar şi un fel de pedeapsă, deoarece este ştiut că fiecare pictor are un loc al lui de predilecţie unde lucrează. Totuşi, în purtarea acestei aripi de dreapta a atelierului era poate mai puţin vorba de o

pedeapsă politică. Ginevra Piombo, cea mai bună elevă a lui Servin, era obiectul unei invidii profunde: maestrul avea o deosebită admiraţie pentru talentul şi caracterul acestei eleve favorite pe care o dădea totdeauna ca exemplu; pe deasupra, şi lucrul acesta explică prestigiul pe care această tânără îl avea faţă de toţi cei ce-o înconjurau, ea exercita asupra micii lumi de acolo o autoritate aproape asemănătoare cu a lui Napoleon asupra soldaţilor săi. Aristocraţia atelierului pusese la cale de mai multe zile răsturnarea acestei regine. Cum, însă, nimeni nu îndrăznise încă s-o ocolească pe bonapartistă, domnişoara Thirion trecuse la o acţiune hotărâtoare, cu scopul de a le face şi pe celelalte colege părtaşe la ura ei. Cu toate că la Ginevra ţineau cu sinceritate vreo două-trei regaliste, fete în general ţinute din scurt acasă în ceea ce priveşte politica, acestea socotiră, cu acel tact propriu femeilor, că e mai bine să nu ia parte în niciun fel la ceartă. Aşa se face că, la sosire, Ginevra fu întâmpinată de o tăcere mormântală.

Dintre toate fetele înscrise până atunci la atelierul lui Servin, ea era cea mai frumoasă, cea mai înaltă şi cea mai bine legată. Avea un umblet plin de graţie şi nobleţe ce impunea respect. Faţa ei inteligentă părea că străluceşte, radiind acel neastâmpăr propriu corsicanilor, care nu exclude însă stăpânirea de sine. Părul lung, ochii şi genele negre exprimau numai pasiune. Şi deşi colţurile gurii se desenau molcom, iar buzele îi erau puţin cam groase, pe ele se citea acea bunătate pe care o dă fiinţelor tari conştiinţa puterii lor. Printr-un ciudat capriciu al naturii, farmecul chipului ei contrasta oarecum cu o frunte ca de marmură, pe care se citea o mândrie aproape sălbatică, din care se desprindeau moravurile corsicanilor. Acesta era singurul semn distinctiv ce făcea legătura între ea şi ţara sa de baştină: încolo, întreaga ei fiinţă, simplicitatea, naturaleţea frumuseţii lombarde aveau o putere de seducţie atât de mare, încât numai cine n-ar fi văzut-o ar fi putut să-i pricinuiască cel mai mic necaz. Era atât de ispititoare încât,

din prudenţă, tatăl ei n-o lăsa niciodată să se ducă neînsoţită la atelier. Singurul cusur al acestei făpturi cu adevărat poetice consta în însăşi frumuseţea ei izbitoare, dezvoltată cu prisosinţă: lăsa impresia că e femeie.

Refuzase să se căsătorească, din dragoste pentru părinţii ei, socotindu-se necesară lângă bătrâneţile lor. La ea înclinarea către pictură înlocuise pasiunile ce stăpânesc de obicei pe orice femeie.

— Sunteţi cam tăcute azi, domnişoarelor, spuse ea după ce făcu doi sau trei paşi în mijlocul colegelor ei.

— Bună dimineaţa, dragă Laura, adăugă apoi cu un accent cald şi mângâietor, apropiindu-se de o fată care picta ceva mai retrasă de celelalte. Capul acesta e foarte reuşit! Carnaţia e de un roşu puţin cam tare, dar desenul e minunat.

Laura ridică ochii, o privi pe Ginevra cu o expresie duioasă şi chipurile lor se înveseliră, străbătute de acelaşi sentiment. Un zâmbet uşor înviora buzele italiencei, care părea visătoare şi care se îndrepta încet spre locul ei, privind cu un aer nepăsător desenele sau tablourile celorlalte şi dând bună ziua fiecărei fete din primul grup, fără să observe curiozitatea neobişnuită stârnită de prezenţa ei. Ai fi zis că e o regină la curtea ei. Nu dădu nicio atenţie tăcerii adânci ce domnea în rândul patricienelor şi trecu prin faţa taberei lor fără să spună niciun cuvânt. Era atât de absorbită, încât se aşeză la şevaletul ei, deschise cutia de culori, scoase pensulele, îşi sumese manşetele cenuşii, îşi potrivi şorţul, privi tabloul, îşi examină paleta fără să se gândească, pentru a spune astfel la ceea ce făcea. Toate capetele din grupul burghezelor erau întoarse spre ea. Iar dacă tinerele din tabăra Thirion căutau să nu pară tot atât de nerăbdătoare pe cât erau colegele lor, asta nu înseamnă că nu aruncau mai puţine ocheade spre Ginevra.

— N-a băgat de seamă nimic, spuse domnişoara Roguin.

În aceeaşi clipă Ginevra părăsi atitudinea meditativă în care îşi contempla pânza şi întoarse capul spre grupul

aristocrat. Măsură cu o aruncătură de ochi distanţa ce o despărţea de acest grup şi continuă să tacă.

— Nu bănuieşte c-am vrut s-o jignim, zise Mathilda; nici n-a pălit, nici n-a roşit. Nu-i chip să ofensezi astfel de fiinţe, de vreme ce se simte mai bine în locul cel nou, decât în cel vechi! Nu eşti la rând cu toată lumea, domnişoară, adăugă ea atunci, cu glas tare, adresându-se Ginevrei.

Italianca se făcu a n-auzi, sau poate că nici n-auzi nimic; se ridică deodată, împinse destul de încet paravanul dintre cămăruţa întunecoasă şi atelier, şi păru că cercetează ferestruica prin care pătrundea soarele, acordând acestui lucru atâta importanţă încât se urcă pe un scaun ca să ridice puţin mai sus pânza verde în care bătea lumina. De la această înălţime ajunse la o crăpătură mică a paravanului, ce constituia adevărata ţintă a străduinţei sale, deoarece privirea pe care o aruncă acolo nu se putea compara decât cu a unui avar care ar fi descoperit comorile lui Aladin; coborî numaidecât, se întoarse la locul ei, îşi aşează mai bine tabloul, păru că nu e mulţumită de lumină, trase o masă lângă paravan, deasupra căreia puse un scaun, se căţără sprinten în vârful acestei piramide şi privi din nou prin crăpătura de sus. Nu aruncă decât o privire în cămăruţa acum străbătută de o lumină searbădă, dar ceea ce văzu acolo produse o senzaţie atât de puternică asupra ei, încât tresări.

— Ai să cazi, domnişoară Ginevra, strigă Laura.

Toate fetele se uitau la nechibzuita care se clătina în aer. Temându-se ca nu cumva colegele să se apropie de dânsa, îşi întări curajul, îşi încordă puterea şi se fixă mai bine, apoi se întoarse spre Laura, clătinându-se pe scaun, şi rosti cu un glas emoţionat:

— N-avea grijă, e ceva mai solid decât un tron!

Trase pânza în grabă, coborî, împinse masa şi scaunul destul de departe de paravan, se întoarse la şevaletul ei şi încercă să se apuce de lucru, dând impresia că e în căutarea unei lumini cât mai convenabile. De fapt, tabloul n-

o interesa câtuşi de puţin, ci scopul ei era de a se apropia de cămăruţa întunecoasă lângă care se şi aşează, aşa după cum dorea, aproape de uşă. Pe urmă începu să-şi prepare paleta într-o tăcere desăvârşită. De aici, auzi în curând şi mai limpede zgomotul uşor care îi aţâţase atât de mult curiozitatea în ajun şi făcuse ca imaginaţia ei zburdalnică să fie tulburată de tot felul de presupuneri. Nu-i fu greu să recunoască răsuflarea adâncă şi regulată a omului pe care-l văzuse adineauri dormind. Curiozitatea îi fu satisfăcută mai mult decât s-ar fi aşteptat, dar se simţea apăsată de o mare răspundere. Prin crăpătură, zărise vulturul imperial, iar pe un pat de chingi retras în umbră, chipul unui ofiţer din Gardă. Înţelese totul: Servin ascundea un proscris. Acum se temea ca nu cumva vreuna dintre colegele ei să se apropie ca să se uite la tabloul său şi astfel să audă sau respiraţia nenorocitului acela, sau vreo sforăitură mai tare, ca aceea pe care o auzise ea în cursul lecţiei precedente. Se hotărî să rămână lângă uşă, bizuindu-se pe prezenţa ei de spirit pentru a zădărnici orice întorsătură neplăcută.

„Mai bine să stau aici, îşi spuse ea, spre a înlătura cine ştie ce nenorocire, decât să-l las pe bietul prizonier la cheremul vreunei nesăbuinţe.”

Acesta era secretul aparentei nepăsări pe care o arătă Ginevra când îşi găsi şevaletul mutat de la locul lui; în cugetul ei, era pe deplin mulţumită că-şi putuse satisface curiozitatea fără să dea de bănuit nimic, dar în acelaşi timp, se frământa să afle motivul pentru care fusese mutată acolo. Nimic nu-i mai umilitor pentru nişte fete tinere, ca pentru oricine de altfel, decât să vadă că o răutate, o insultă sau o ironie nu-şi atinge ţinta din pricina dispreţului cu care e primită. Se pare că ura faţă de un duşman creşte în măsura în care el se ridică mai presus de noi. Comportarea Ginevrei era o enigmă pentru toate colegele sale. Atât prietenele cât şi adversarele ei furii deopotrivă de nedumerite, deoarece i se atribuiau toate însuşirile posibile, afară de aceea de a ierta o batjocură. Cu toate că prilejurile

de a-şi manifesta această latură a caracterului se oferiseră arareori Ginevrei în cursul diferitelor întâmplări din cadrul vieţii de atelier, totuşi exemplele pe care le-a putut da despre înclinările ei răzbunătoare şi despre siguranţa de sine, lăsaseră impresii adânci în sufletul colegelor sale.

După multe presupuneri, domnişoara Roguin sfârşi prin a vedea în tăcerea italiencei o nobleţe sufletească mai presus de orice laudă şi, la propunerea ei, prietenele ei luară hotărârea de a umili grupul aristocratelor din atelier. Îşi atinseră scopul printr-o ploaie de glume usturătoare care zdrobi mândria aripii de dreapta. Sosirea doamnei Servin puse capăt acestei bătălii iscate de amorul propriu. Cu acea fineţe ce însoţeşte totdeauna răutatea, Amélie observase, urmărise şi comentase frământarea adâncă care-o împiedica pe Ginevra să ia în seamă cearta de o amară politeţe al cărei obiect era ea însăşi. Răzbunarea domnişoarei Roguin şi a colegelor sale asupra domnişoarei Thirion şi a grupului ei avu drept rezultat că tinerele *ultra* căutară să afle atunci motivul tăcerii în care se menţinea Ginevra di Piombo. Frumoasa italiancă deveni astfel centrul tuturor privirilor şi începu să fie spionată atât de prietenele cât şi adversarele ei. E destul de greu să-ţi poţi ascunde chiar şi cea mai mică emoţie, cel mai uşor sentiment în faţa a cincisprezece fete curioase, care n-au nicio treabă şi a căror cruzime şi inteligenţă nu vor altceva decât să dezvăluie taine, să creeze intrigi, să răstoarne planuri, şi care sunt gata să găsească destule explicaţii deosebite pentru un gest, o ocheada sau un cuvânt, pentru ca până la urmă să nu-i descopere adevăratul tâlc. De aceea, taina Ginevrei di Piombo fu în curând ameninţată de primejdia de a fi cunoscută. Deocamdată, apariţia doamnei Servin pricinui o pauză în desfăşurarea dramei care se juca în ascuns în adâncul acestor inimi tinere, dramă ale cărei simţăminte, gânduri, etape erau exprimate prin fraze aproape alegorice, prin încrucişări răutăcioase de priviri; prin gesturi, chiar printr-o tăcere, care adesea spune mai

mult decât fraze întregi. De îndată ce intră în atelier, doamna Servin îşi aruncă ochii spre uşa lângă care se afla Ginevra. În împrejurările de faţă, această privire nu scăpă neobservată. Dacă la început nicio şcolăriţă n-o luă în seamă, mai târziu domnişoara Thirion îşi aduse aminte de ea şi îşi explică îngrijorarea, teama şi misterul care dăduseră atunci o expresie de sălbăticie ochilor doamnei Servin.

— Domnişoarelor, anunţă ea, domnul Servin n-o să poată veni astăzi.

Apoi începu să împartă laude fiecărei fete, primind din partea tuturor un potop din acele mângâieri feminine care se exprimă atât prin voce şi priviri, cât şi prin gesturi. Se grăbi să ajungă alături de Ginevra, stăpânită de o nelinişte pe care încerca în zadar să şi-o ascundă. Italianca şi soţia pictorului îşi făcură câte un semn prietenos din cap şi rămaseră amândouă tăcute, una pictând, cealaltă privind cum pictează. Răsuflarea militarului se auzea uşor, dar doamna Servin părea că nu bagă de seamă şi reuşea să se prefacă atât de bine că Ginevra era gata s-o acuze de o surzenie voită. În aceeaşi clipă, însă, necunoscutul se răsuci în patul lui. Italianca privi în ochi pe doamna Servin, care-i spuse repede, fără ca pe faţa ei să se observe cea mai mică schimbare:

— Copia dumneavoastră e tot atât de frumoasă ca şi originalul. Dacă ar trebui să aleg aş fi foarte încurcată.

„Domnul Servin nu i-a împărtăşit soţiei sale această taină”, gândi Ginevra, care, după ce-i răspunse tinerei femei cu un zâmbet neîncrezător, începu să fredoneze o *„canzonetta”* din ţara sa pentru a acoperi zgomotul ce putea să vină din cămăruţa unde se afla prizonierul.

Era ceva atât de neobişnuit să auzi cântând pe harnica italiancă, încât toate fetele îşi întoarseră capetele spre ea, surprinse. Mai târziu această împrejurare servi drept temei pentru binevoitoarele presupuneri ale urii. Doamna Servin plecă numaidecât şi şedinţa luă sfârşit fără alte întâmplări.

Ginevra îşi lăsă colegele să plece înainte, dând impresia că vrea să rămână ca să mai lucreze; dar îşi trădă ea însăşi dorinţa de a rămâne singură, deoarece pe măsură ce elevele se pregăteau să iasă, ea le privea cu o nerăbdare pe care nu şi-o putea ascunde cu totul. Domnişoara Thirion, care în câteva ceasuri devenise o adversară crudă a aceleia care o întrecea în toate, ghici printr-un instinct al urii că falsa hărnicie a rivalei sale ascundea o taină. Ea observase în mai multe rânduri aerul încordat cu care Ginevra căuta să asculte un zgomot pe care nimeni altcineva nu-l auzea. Expresia pe care o surprinse în ultima clipă în ochii italiencei fu pentru ea ca o rază de lumină. Plecă în urma tuturor celorlalte eleve şi se opri la doamna Servin, cu care stătu puţin de vorbă; apoi motivă că-şi uitase sacul de lucru sus, urcă încet în atelier şi o zări pe Ginevra cocoţată pe o schelărie făcută în grabă, atât de cufundată în contemplarea militarului necunoscut, încât nici nu auzi zgomotul uşor pe care-l făcură paşii colegei sale. E adevărat însă că, folosind o expresie a lui Walter Scott[{24}]. Amélie călca încet, ca pe ouă; ea se întoarse iute spre uşa atelierului şi tuşi. Ginevra tresări, întoarse capul, o văzu pe duşmanca ei, roşi, se grăbi să desprindă pânza verde din faţa luminătorului spre a-şi ascunde intenţiile, apoi plecă şi ea după ce îşi închise cutia de culori. Părăsi atelierul, având întipărită în minte imaginea unui cap de bărbat, tot atât de frumos ca al lui Endymion[{25}] din capodopera lui Girodet, pe care-l copiase abia cu câteva zile mai înainte.

„Să proscrii un om atât de tânăr! Cine ar putea fi oare? Că mareşalul Ney[{26}] nu este.”

Aceste trei propoziţiuni exprimau în modul cel mai simplu toate ideile care o frământară pe Ginevra timp de două zile. A treia zi, cu toată graba ei de a ajunge cea dintâi la atelier, o găsi acolo pe domnişoara Thirion, care venise cu trăsura. Ginevra şi rivala ei se priviră în tăcere, luându-şi fiecare

câte o mască de nepătruns, atât pentru una cât şi pentru cealaltă. Amélie văzuse şi ea figura încântătoare a necunoscutului; dar, din fericire şi din nenorocire totodată, vulturul şi uniforma nu se zăreau în spaţiul pe care-l putuse cuprinde ea cu ochii prin crăpătură. Din această pricină, începu să facă tot felul de presupuneri. Iată însă că Servin sosi pe neaşteptate, mai devreme ca de obicei.

— Domnişoară Ginevra, spuse el după ce aruncă o privire pe deasupra atelierului, de ce v-aţi retras tocmai acolo? N-aveţi o lumină prea bună. Apropiaţi-vă de celelalte domnişoare şi lăsaţi perdeaua puţin mai jos.

Apoi se aşează lângă Laura, a cărei lucrare merita corectările lui binevoitoare.

— Bravo! strigă el, iată un cap foarte bine făcut! Veţi fi o a doua Ginevra.

Maestrul trecu de la un şevalet la altul, mormăind, linguşind, glumind, producând, ca de obicei, mai multă teamă de glumele, decât de dojenile lui. Italianca nu ţinuse seama de observaţiile profesorului şi rămase la postul ei, cu intenţia fermă de a nu se depărta de acolo. Luă o bucată de hârtie şi începu să schiţeze în sepia capul sărmanului deţinut. O operă făurită cu pasiune are totdeauna o pecete deosebită. Putinţa de a imprima înfăţişărilor naturii sau ale gândirii un colorit real constituie ceea ce se numeşte geniu, şi adeseori pasiunea îl poate înlocui. Astfel, în situaţia în care se găsea Ginevra, intenţia pe care o datora memoriei sale puternic impresionate sau, poate, necesitatea, această mamă a tuturor lucrurilor mari, o înzestră cu un talent surprinzător. Figura ofiţerului fu aşternută pe hârtie cu un mare tremur interior pe care ea îl atribuia fricii, dar în care un psiholog ar fi recunoscut fiorul inspiraţiei. Din când în când, arunca pe furiş câte o privire către colegele ei, ca să poată ascunde la timp laviul[{27}] în caz că vreuna s-ar fi arătat curioasă să-l vadă. Cu toate măsurile de prevedere, îi scăpă un moment când nu observă lornionul pe care necruţătoarea sa rivală, ascunsă în dosul unui ghiozdan, îl

aţinti asupra misteriosului desen. Domnişoara Thirion, recunoscând chipul proscrisului, făcu un gest brusc din cap şi Ginevra acoperi foaia de hârtie.

— De ce aţi rămas acolo, domnişoară, parcă v-am spus să vă mutaţi? se adresă profesorul, grav, către Ginevra.

Eleva îşi întoarse repede şevaletul în aşa fel ca nimeni să nu poată vedea laviul, şi, arătându-l maestrului, cu o voce înfrigurată:

— Nu sunteţi de aceea şi părere cu mine, că lumina e mai bună aici? N-ar trebui să rămân aici?

Servin îngălbeni. Dar cum ochilor pătrunzători ai urii nu le scapă niciodată nimic, domnişoara Thirion participă ca terţă persoană, ca să spunem aşa, la emoţiile ce-l tulburară atât pe profesor, cât şi pe elevă.

— Aveţi dreptate, spuse Servin. În curând o să mă întreceţi, adăugă el cu un surâs forţat. Şi se făcu o pauză în timpul căreia profesorul admiră portretul acelui ofiţer. Asta e o capodoperă demnă de Salvator Rosa![28] exclamă el cu un entuziasm de artist.

La această exclamaţie, toate tinerele de acolo se ridicară să vadă, iar domnişoara Thirion se repezi înaintea tuturor cu iuţeala unui tigru ce se aruncă asupra prăzii. În clipa aceea, proscrisul, trezit din somn de zgomot, se mişcă în pat. Ginevra îşi răsturnă scăunelul, rosti câteva fraze fără înţeles şi începu să râdă; dar n-apucă să-şi strângă desenul şi să-l vâre în ghiozdan înainte ca temuta ei duşmancă să-l fi putut vedea. Şevaletul fu înconjurat din toate părţile, Servin explică în amănunt, cu voce tare, calităţile copiei la care lucra acum eleva lui favorită, şi toată lumea fu înşelată de această stratagemă, în afară de Amélie care, rămânând în spatele colegelor ei, încercă să deschidă ghiozdanul în care văzuse că a fost vârât desenul. Ginevra înşfăcă bucata de carton şi o puse în faţa ei, fără să spună nimic. Privirile celor două fete se încrucişară o clipă în tăcere.

— Gata, domnişoarelor, la locurile dumneavoastră, strigă Servin. Dacă vreţi să lucraţi ca domnişoara de Piombo, nu

trebuie să vorbiţi mereu de modă şi de baluri şi să vă ţineţi numai de năzbâtii, aşa cum faceţi dumneavoastră.

După ce toate fetele se întoarseră la şevaletele lor, Servin se aşeză lângă Ginevra.

— Nu-i mai bine c-am descoperit eu, şi nu alta, taina asta? şopti italianca foarte încet.

— Da, răspunse pictorul. Dumneata eşti patriotă; şi chiar dacă n-ai fi descoperit-o singură, dumitale ţi-aş fi încredinţat-o eu.

Maestrul şi eleva lui se înţeleseră pe deplin, astfel că Ginevra nu se mai temu să întrebe:

— Cine e?

— Cel mai bun prieten al lui Labédoyère, cel care a contribuit cel mai mult, după nenorocosul colonel, la unirea regimentului al şaptelea cu grenadierii din Paris. Are să plece.

— Vrea să se ducă singur la moarte?! făcu tânăra fată. Lăsaţi-l să stea aici, până când va trece prima furtună. Parisul a rămas singurul loc din Franţa unde un om poate să fie ascuns, cu mai multă siguranţă. Vă e prieten? întrebă ea.

— Nu, n-are nicio recomandaţie prin care să merite ocrotirea mea, în afară de nenorocirea lui. Să-ţi spun cum a nimerit aici: socrul meu, care se reangajase în cursul ultimei campanii, l-a întâlnit pe acest biet tânăr şi l-a luat pe sus, salvându-l din ghearele celor care l-au arestat pe Labédoyère. Voia să-l apere smintitul!

— Tocmai dumneavoastră vorbiţi aşa! exclamă Ginevra, aruncând o privire nedumerită pictorului, care tăcu o clipă.

— Socrul meu e prea suspectat ca să poată ţine pe cineva la el, continuă Servin. Aşa că într-o noapte, săptămâna trecută, l-a adus aici. Credeam c-o să-l feresc de orice privire, lăsându-l să stea în colţul acela, singurul ungher din casă unde ar putea fi în siguranţă.

— Dacă vă pot fi de folos cu ceva, vă stau la dispoziţie, spuse Ginevra. Îl cunosc pe mareşalul Feltre.

— Bine, vom vedea, răspunse pictorul.

Această convorbire durase prea mult ca să nu fi fost observată de toate celelalte fete. Servin plecă de lângă Ginevra, trecu din nou prin faţa fiecărui şevalet şi îşi lungi atât de mult lecţia, încât se afla încă acolo când sună ora la care elevele sale aveau obiceiul să plece.

— V-aţi uitat ghiozdanul, domnişoară Thirion, strigă profesorul alergând după tânăra care se înjosise până la îndeletnicirea de spion, numai ca să-şi satisfacă ura.

Eleva cea curioasă se întoarse ca să-şi ia ghiozdanul, căutând să pară puţin încurcată de zăpăceala ei; dar grija pe care o arăta Servin fu pentru ea o nouă dovadă despre existenţa unei taine a cărei gravitate nu mai putea fi pusă la îndoială; pornise pe urmele ei, aşa că putea spune ca abatele Verdat: *Atacul a început.* Coborî scara zgomotos şi trânti uşa ce dădea în apartamentul lui Servin, spre a face să se creadă că a plecat, dar se întoarse şi se urcă din nou, încet, oprindu-se în faţa uşii atelierului. Când pictorul şi Ginevra se crezură singuri, el bătu într-un anumit fel în uşa mansardei, care se deschise numaidecât, scârţâind din toate ţâţânile-i ruginite. Italianca văzu apărând un tânăr înalt şi chipeş a cărui uniformă imperială făcu să-i bată inima tare. Ofiţerul avea un braţ bandajat şi paloarea chipului său arăta că e foarte suferind. Când dădu cu ochii de o necunoscută, tresări. Amélie, care nu putea vedea nimic, se temu să mai stea acolo şi, mulţumită că auzise scârţâitul uşii, se îndepărtă fără zgomot.

— Nu-ţi fie teamă, se adresă pictorul către ofiţer. Domnişoara este fiica celui mai credincios prieten al împăratului, baronul de Piombo.

De îndată ce o văzu mai bine, tânărul militar nu se mai îndoi de patriotismul Ginevrei.

— Sunteţi rănit? îl întrebă ea.

— O, nu-i nimic grav, domnişoară, rana se închide.

În aceeaşi clipă, strigătele puternice şi ascuţite ale vânzătorilor de ziare ajunseră până în atelier: „Judecarea şi condamnarea la moarte…” Toţi trei tresăriră. Soldatul auzi, cel dintâi, un nume care-l făcu să pălească.

— Labédoyère! rosti el, prăbuşindu-se pe un scăunel.

Se priviră în tăcere. Pe fruntea palidă a tânărului apărură broboane de sudoare; îşi prinse smocurile negre de păr între degete, cu un gest de deznădejde, şi se sprijini cu cotul de marginea şevaletului Ginevrei.

— Adevărul este, spuse el ridicându-se brusc, că Labédoyère şi cu mine ştiam ce făceam. Ne dădeam seama de soarta ce ne aştepta şi în caz de triumf şi în caz de prăbuşire. Dar în timp ce el moare pentru cauza lui, eu stau ascuns…

Porni repede spre uşa atelierului, dar Ginevra, mai iute ca el, i-o luă înainte şi-i închise drumul.

— Vreţi să-l reîntronaţi pe împărat? întrebă ea. Credeţi că-l veţi mai putea ridica pe acest gigant, de vreme ce el singur nu s-a putut menţine?

— Dar ce vreţi să fac? spuse atunci proscrisul, adresându-se celor doi prieteni pe care întâmplarea îi trimisese în calea lui. Nu am pe nimeni în lumea asta, sunt singur, Labédoyère era protectorul şi prietenul meu. Mâine voi fi probabil proscris sau condamnat. N-am avut niciodată altă avere în afară de leafă şi mi-am cheltuit ultimul ban ca să viu aici să-l salvez pe Labédoyère şi să fug cu el; moartea e deci, singura mea scăpare. Când te hotărăşti să mori, trebuie să ştii să-ţi vinzi capul călăului. Tocmai mă gândeam adineauri că o viaţă de om demn valorează mai mult decât două de trădător şi că o lovitură de pumnal dată acolo unde trebuie te poate face nemuritor!

Acest acces de deznădejde înspăimântă pe pictor, şi chiar pe Ginevra, care îl înţelegea foarte bine pe tânăr. Italianca îi admiră capul frumos şi vocea plăcută, al cărei timbru era uşor tulburat de accentele de furie, apoi, deodată, aruncă un balsam peste toate rănile năpăstuitului.

— Domnule. spuse ea, în ceea ce priveşte strâmtorarea dumneavoastră bănească, îngăduiţi-mi să vă ofer rodul economiilor mele. Tatăl meu e bogat, sunt singurul său copil, mă iubeşte şi sunt sigură că n-are să mă certe. Nu staţi la îndoială să primiţi: tot avutul nostru îl datorăm împăratului, fiecare centimă pe care o avem este un rezultat al mărinimiei lui. Nu facem decât să ne arătăm recunoştinţa ajutând pe unul dintre soldaţii lui credincioşi! Primiţi deci această sumă, cu aceeaşi simplicitate cu care v-o ofer eu însămi. Nu e vorba decât de nişte bani! adăugă ea pe un ton dispreţuitor. Cât despre prieteni, veţi găsi alţii! Aci îşi înălţă capul cu mândrie şi în ochi îi străluci o lumină neobişnuită. Capul care va cădea mâine în faţa unei duzini de puşti îl salvează pe al dumneavoastră, continuă ea. Aşteptaţi până va trece furtuna asta şi pe urmă vă veţi putea duce să vă căutaţi o slujbă în străinătate. dacă nu veţi fi uitat: sau în armata franceză. dacă veţi fi dat uitării.

În consolările unei femei există totdeauna o anumită duioşie care are în ea ceva matern, încurajator. Dar când unor cuvinte de liniştire şi nădejde ca acestea li se alătură gingăşia gesturilor, acea căldură izvorâtă din inimă, şi când binefăcătoarea se întâmplă să fie şi frumoasă, e greu ca un tânăr să se mai poată împotrivi. Colonelul se simţi învăluit din toate părţile de dragoste. O uşoară pată de roşeaţă îi îmbujoră obrajii albi ca varul, ochii îşi mai pierdură ceva din tristeţea ce-i întuneca, şi rosti cu un accent impresionant: „Sunteţi un înger de bunătate! Dar Labédoyère, adăugă el, Labédoyère!”

La strigătul acesta, se priviră toţi trei în tăcere, şi se înţeleseră. Nu mai erau prieteni de douăzeci de minute, ci de douăzeci de ani.

— Dragul meu, reluă Servin, poţi oare să-l mai salvezi?

— Pot să-l răzbun.

Ginevra tresări: cu toate că necunoscutul era frumos, înfăţişarea lui n-o impresionase deloc pe fată; mila pe care o simt femeile în inima lor, faţă de nenorocirile ce nu au în ele

nimic mârşav, înăbuşise orice altă pornire în sufletul Ginevrei; dar faptul că auzi un strigăt de răzbunare, că văzu în acest proscris o inimă de italian, o mărturie a devotamentului pentru Napoleon, acea generozitate corsicană… era prea mult pentru ea, astfel că îl privi pe ofiţer cu o emoţie plină de respect, ce-o tulbură adânc. Era prima dată când un bărbat o făcea să încerce un simţământ atât de puternic. Ca orice femeie, simţea o plăcere deosebită căutând să stabilească o armonia între sufletul necunoscutului şi frumuseţea plină de distincţie a trăsăturilor lui sau proporţionarea fericită a chipului său pe care-l admira ca artistă.

Încetul cu încetul, trecu de la curiozitate la milă, de la milă la un interes accentuat, pentru ca acest interes să o răscolească atât de tare încât socoti primejdios să mai rămână acolo.

— Pe mâine, spuse ea oferind ofiţerului cel mai duios dintre zâmbete, în semn de mângâiere.

Văzând acest zâmbet, care învăluia parcă într-o lumină nouă chipul Ginevrei, necunoscutul uită o clipă de toate necazurile lui.

— Mâine, răspunse el cu tristeţe, mâine, Labédoyère…

Ginevra se întoarse spre el, îşi puse un deget pe buze şi îl privi ca şi cum i-ar fi şoptit:

— Linişteşte-te, fii cuminte.

Atunci tânărul strigă tare: O *Dio! chi non vorrei vivere dopo averla veduta?”* (Dumnezeule, cine n-ar vrea să trăiască după ce a văzut-o!)

Accentul deosebit cu care pronunţă această frază o făcu pe Ginevra să se cutremure.

— Sunteţi corsican? strigă ea îndreptându-se spre el cu inima cotropită de bucurie.

— M-am născut în Corsica, răspunse el, dar am fost dus de tânăr la Genova şi de îndată ce am atins vârsta recrutării, m-am înrolat.

Frumuseţea necunoscutului, farmecul neobişnuit pe care i-l dădea dragostea lui pentru împărat, rana, nenorocirea, chiar primejdia în care se afla, totul dispăru în ochii Ginevrei, sau mai bine zis totul se topi într-un singur simţământ, nou, fermecător. Proscrisul era un fiu al Corsicei, vorbea limba ei scumpă! Tânăra rămase o clipă ca împietrită, stăpânită de o senzaţie plină de vrajă. Avea în faţa ochilor un tablou real pe care întâmplarea, dimpreună cu toate sentimentele omeneşti strânse la un loc, îl împodobea cu cele mai vii culori. La invitaţia lui Servin, ofiţerul se aşezase pe o canapea. Pictorul dezlegase fâşia de pânză ce ţinea atârnat de gât braţul oaspetelui său şi acum îi desfăcea bandajul ca să-i panseze rana. Când văzu spintecătura lungă şi largă pe care o făcuse tăişul unei săbii în antebraţul tânărului. Ginevra se înfioră şi nu-şi putu stăpâni un vaiet. Necunoscutul întoarse capul spre ea şi începu să zâmbească. În grija cu care Servin îi curăţa rana de scame şi-i pipăia părţile mai dureroase era ceva mişcător care nu putea să nu te impresioneze; totuşi chipul rănitului, deşi palid şi suferind, exprima, de câte ori se uita la fată, mai curând plăcere decât suferinţă. O artistă nu se putea împiedica să nu admire această îmbinare de simţăminte opuse, precum şi contrastul pe care-l producea albul cămăşii şi goliciunea braţului, cu uniforma albastră şi roşie a ofiţerului.

În momentul acela, atelierul era învăluit într-o umbră plăcută; dar o ultimă rază de soare alunecă în colţul unde se afla proscrisul în aşa fel încât faţa lui nobilă şi albă, părul negru, hainele, îi fură inundate de lumină. În amănuntul acesta atât de simplu superstiţioasa italiancă vedea o prevestire fericită. Necunoscutul îi apărea ca un sol ceresc care-i vorbea în limba patriei şi o făcea să retrăiască vraja amintirilor din copilărie, în timp ce în inima ei se năştea un sentiment tot atât de proaspăt, tot atât de curat ca şi primii ani ai acelei vârste pline de nevinovăţie. O clipă, rămase visătoare, adâncită parcă într-un gând nemărginit; apoi

roşi, dându-şi seama că şi-a trădat frământarea lăuntrică, schimbă o privire scurtă şi caldă cu proscrisul, şi fugi cu imaginea lui mereu în faţa ochilor.

A doua zi nu se ţinu lecţia, fiind o zi de pauză. Dar Ginevra veni la atelier şi prizonierul putu să stea în voie alături de compatrioata lui. Servin, trebuind să-şi termine un desen, îi îngădui deţinutului să rămână acolo, luându-şi rolul de mentor al celor doi tineri, care-şi vorbeau adesea în corsicană. Sărmanul soldat îşi povesti toate suferinţele îndurate în timpul retragerii de la Moscova, deoarece, la vârsta de nouăsprezece ani, pe când trecea Berezina{29}, se trezise că rămăsese singurul din regimentul său, după ce pierduse în camarazii lui pe singurii oameni care putuseră să se intereseze de un biet orfan. Descrise în cuvinte înflăcărate mamele dezastru de la Waterloo. Glasul lui era o adevărată muzică pentru italiancă. Crescută ca în Corsica, Ginevra era într-un fel o fiică a naturii, adică dispreţuia minciuna şi îşi manifesta fără ocol impresiile, şi le mărturisea, sau mai curând lăsa să-i fie ghicite fără prefăcătoria micii şi calculatei cochetării a tinerelor pariziene.

În cursul acelei zile, rămase de mai multe ori cu paleta într-o mână, cu pensula în cealaltă, fără ca pensula să atingă culorile de pe paletă: cu ochii îndreptaţi asupra ofiţerului şi cu gura uşor întredeschisă, asculta mereu, gata în orice clipă să tragă cu pensula peste pânză, ceea ce nu făcea însă niciodată. Nu se mira că găsea atâta blândeţe în ochii tânărului, căci şi ea şi-i simţea pe ai ei devenind blajini, în ciuda voinţei ei ele a-i ţine severi sau calmi. În cele din urmă, începu să picteze cu o atenţie încordată, ore întregi, fără să ridice capul, numai fiindcă el era acolo, lângă ea, privind-o cum lucrează. Prima dată când el se aşează alături: spre a o admira în tăcere, ea îi spuse cu un accent mişcat, după o lungă pauză:

— Vă place să priviţi cum se pictează?

În ziua aceea, află că el se numea Luigi. Înainte de a se despărţi, se înţeleseră ca, în zilele de lucru, în cazul când s-ar întâmpla vreun eveniment politic important, Ginevra să-i dea un semn despre aceasta cântând încet anumite melodii italiene.

A doua zi, domnişoara Thirion le spuse tuturor colegelor ei, după ce le ceru să păstreze taina, că Ginevra di Piombo era iubită de un tânăr care, în timpul lecţiilor, stătea ascuns în cămăruţa întunecoasă a atelierului.

— Dumneata, care-i iei apărarea, se adresă ei domnişoarei Roguin, te rog s-o observi bine şi ai să vezi cu ce îşi petrece dumneaei vremea.

Ginevra începu deci să fie iscodită cu o sârguinţă diabolică. Îi ascultau cântecele, îi urmăreau orice, privire. Şi când era mai convinsă că n-o priveşte nimeni, tocmai atunci se aţinteau asupra ei nu mai puţin de douăsprezece perechi de ochi. Pregătite în felul acesta, celelalte fete interpretară în sensul lor adevărat toate mişcările ce se petreceau pe faţa strălucitoare a italiencei, toate gesturile, fiecare accent al fredonărilor ei atenţia cu care asculta acele zgomote nedesluşite de dincolo de peretele despărţitor, pe care nu le auzea decât ea. Până la sfârşitul săptămânii, una singură dintre cele cincisprezece eleve ale lui Servin refuzase să se uite la Louis prin crăpătura peretelui. Aceasta era Laura, fata aceea drăguţă, harnică şi modestă care, dintr-un fel de slăbiciune, ţinea cu adevărat la frumoasa corsicană şi-i lua încă apărarea. La plecare, domnişoara Roguin încercă s-o oprească pe Laura pe scară, ca să-i dovedească legătura dintre Ginevra şi tânărul cel frumos, îndemnând-o să se întoarcă spre a-i surprinde unul lângă altul, dar Laura nu voi să se facă părtaşă la un spionaj pe care simpla curiozitate nu-l putea îndreptăţi. şi deveni obiectul dezaprobării generale.

În curând, fiica uşierului de la sala tronului regal socoti că nu mai era indicat pentru ea să frecventeze atelierul

unui pictor ale cărui păreri aveau o nuanţă de patriotism sau de bonapartism, ceea ce, în momentul acela, părea unul şi acelaşi lucru: ea nu mai veni deci la Servin. Dar dacă! Amélie o dădu uitării pe Ginevra, răul pe care-l semănase ea nu întârzie să-şi arate roadele. Încetul cu încetul, din întâmplare, din flecăreală sau dintr-o prefăcută pudoare, toate celelalte fete îşi încunoştinţară mamele despre bizara aventură ce se petrecea la atelier. Într-o bună zi nu mai veni nici Mathilde Roguin: lecţia următoare lipsi o altă fată. pentru ca, până la sfârşit, cele trei sau patru domnişoare care rămăseseră ultimele, să nu mai vină nici ele. Ginevra şi domnişoara Laura, mica ei prietenă, fură timp de două sau trei zile singurele eleve în atelierul gol. Italianca nu-şi dădu deloc seama că era ocolită şi nici nu căută să afle motivul absenţei colegelor ei. Descoperind în timpul din urmă mijlocul de a comunica pe ascuns cu Louis, ea trăia la atelier ca într-o plăcută schivnicie, singură în mijlocul lumii, fără să se gândească la altceva decât la ofiţer şi la primejdiile ce-l ameninţau. Cu toate că admira cu patimă caracterele nobile care nu voiau să-şi trădeze convingerile lor politice, tânăra fată îl îndemna totuşi pe Louis să se supună cât mai repede autorităţii regale, spre a-l putea face să rămână în Franţa. Dar Louis nu voia să se supună ca să iasă din ascunzătoarea lui. Dacă iubirile mari nu se nasc şi nu cresc decât sub înrâurirea unor evenimente deosebite, romantice, atunci se poate spune că niciodată nu s-a întâmplat ca atâtea împrejurări să contribuie pentru a lega între ele două fiinţe prin acelaşi sentiment. Prietenia Ginevrei pentru Louis şi a lui Louis pentru ea crescu într-o lună mai mult decât ar putea creşte într-un salon o prietenie obişnuită în decurs de zece ani. Dar, oare, vitregia vieţii nu constituie tocmai piatra de încercare a adevăratelor caractere? Ginevra avu astfel prilejul să-l cunoască mai uşor pe Louis, să-l preţuiască, şi în curând simţiră amândoi o stimă egală unul pentru celălalt. Mai în vârstă ca Louis, Ginevra simţea o bucurie deosebită să fie

curtată de un tânăr atât de matur, atât de încercat de soartă, şi la care experienţa unui bărbat se îmbina cu farmecul unui adolescent. La rândul său, Louis simţea o nespusă plăcere să dea impresia că se lasă ocrotit de o fată de douăzeci şi cinci de ani. Nu era aceasta o dovadă de iubire? Contopirea bucuriei cu mândria, a puterii cu slăbiciunea fi dădea Ginevrei im farmec irezistibil şi, de aceea, Louis fu întru totul subjugat de ea. Ajunseră să se iubească atât de mult, încât nu mai aveau nevoie nici să nege acest lucru, nici să şi-l mărturisească.

Într-o zi, spre seară, Ginevra auzi semnalul convenit. Louis zgâria lemnul peretelui cu un ac, dar atât de încet încât făcea un zgomot mai uşor chiar decât al unui păianjen care-şi ţese plasa, arătând astfel că vrea să iasă din ascunzătoare. Italianca aruncă o privire de-a lungul atelierului şi, neobservând-o pe mica Laura, răspunse la semnal. Louis deschise uşa, dar zărind-o pe cealaltă elevă, se trase repede înapoi. Speriată, Ginevra privi în jurul ei, o văzu pe Laura şi-i spuse, îndreptându-se spre şevaletul ei:

— Întârzii prea mult, draga mea. Capul acesta mie mi se pare terminat, nu mai e nevoie decât de o trăsătură care să întărească şuviţa asta de păr.

— Dacă eşti atât de bună, spuse Laura cu o voce mişcată, îndreaptă-mi tu această copie, vreau să păstrez ceva de la tine…

— Cu plăcere, răspunse Ginevra convinsă că astfel o va putea face să plece. Cred, continuă ea trăgând uşor cu pensula, că ai de mers cam mult de acasă până la atelier.

— Oh, Ginevra, am să plec îndată, şi pentru totdeauna. exclamă fata cu un accent trist.

Aceste cuvinte pline de mâhnire nu impresionară pe italiancă, aşa cum ar fi impresionat-o cu o lună mai înainte.

— Pleci de la domnul Servin? întrebă ea.

— N-ai observat, oare, Ginevra, că de câtva timp nu mai suntem aici decât tu şi cu mine?

— Ai dreptate, răspunse Ginevra, ca şi cum şi-ar fi adus dintr-odată aminte de ceva. Celelalte domnişoare s-au îmbolnăvit, se măritä sau părinţii lor au căpătat cu tot îi funcţii la curte?

— L-au părăsit toate pe domnul Servin, spuse Laura.

— De ce?

— Din pricina ta, Ginevra.

— A mea? repetă corsicana ridicându-se în picioare, cu fruntea încruntată, cu ochii scânteietori şi cu privirea semeaţă.

— Ah, nu te supăra, draga mea Ginevra! rosti Laura cu un glas îndurerat. Şi mie mi-a spus mama să nu mai vin la atelier. Toate domnişoarele de aici au zvonit că tu ai o legătură amoroasă şi că domnul Servin a consimţit ca tânărul care te iubeşte să stea ascuns în cămăruţa aceea întunecoasă; fireşte. eu n-am dat crezare acestor calomnii, aşa că nu i-am spus nimic mamei. Dar aseară, doamna Roguin a întâlnit pe mama la un bal şi a întrebat-o dacă mă lasă să mai vin aici. La răspunsul afirmativ al mamei, dânsa i-a repetat minciunile acestor domnişoare. Mama m-a certat, a spus că trebuie să ştiu şi eu despre toate astea şi că, de vreme ce nu i-am destăinuit nimic, am călcat buna înţelegere ce trebuie să domnească între o mamă şi o fiică. Ah, draga mea Ginevra, ştii cât de mult te admir, şi îmi pare foarte rău că n-o să mai putem fi colege…

— Dar o să ne mai întâlnim în viaţă: fetele se măritä… zise Ginevra.

— Dacă sunt bogate, adăugă Laura.

— Vino pe la mine, tatăl meu are o avere mare.

— Ginevra, spuse înduioşată Laura, doamna Roguin şi mama vor veni mâine la domnul Servin ca să-l dojenească şi măcar de-ar şti mai dinainte!

Dacă trăsnetul ar fi căzut la doi paşi de Ginevra, ar fi speriat-o mai puţin decât vestea aceasta.

— Dar ce le privea pe ele? spuse ea cu naivitate.

— Toată lumea vede în asta ceva foarte urât. Mama zice că e contra bunei-cuviinţe…

— Dar tu, Laura, tu ce crezi?

Fata o înfăşură pe Ginevra cu privirea: gândurile lor erau aceleaşi; Laura nu-şi mai putu stăpâni lacrimile, se aruncă la gâtul prietenei sale şi o sărută. În clipa aceea, intră Servin.

— Domnişoară Ginevra, exclamă el cu înflăcărare, mi-am terminat tabloul. L-am dat acum la vernisat. Dar ce e cu dumneata? Se pare că toate domnişoarele şi-au luat vacanţă sau că au plecat la ţară.

Laura îşi şterse lacrimile, spuse bună ziua lui Servin şi plecă.

— Atelierul stă gol de câteva zile, zise Ginevra şi domnişoarele acestea nu se vor mai întoarce.

— Pagubă în ciuperci…

— Ah, nu râdeţi, continuă Ginevra, ascultaţi-mă: fără să-mi fi dat seama, eu sunt pricina pentru care dumneavoastră vă pierdeţi reputaţia.

Artistul începu să zâmbească şi-şi întrerupse eleva, spunând:

— Reputaţia!… dar peste câteva zile tabloul meu va fi expus.

— Nu e vorba de talentul dumneavoastră, explică italianca, ci de reputaţia dumneavoastră morală. Domnişoarele astea au răspândit peste tot zvonul că Louis e închis aici şi că dumneavoastră aţi… aţi îngăduit dragostea noastră…

— E perfect adevărat, domnişoară, răspunse profesorul. Mamele acestor domnişoare sunt nişte fătarnice, adăugă el. Dacă ar fi venit să stea de vorbă cu mine, totul s-ar fi lămurit. Dar de ce să mă necăjesc pentru atâta lucru? Viaţa e şi aşa prea scurtă!

Şi pictorul plesni din degete. Louis, care auzise o parte din această convorbire, apăru pe neaşteptate.

— O să rămâneţi fără eleve, strigă el, şi o să vă ruinaţi din pricina mea.

Artistul apucă o mână a lui Louis şi una a Ginevrei împreunându-le. „Copii, vreţi să vă căsătoriţi?” îi întrebă el cu o bunătate mişcătoare. Tinerii îşi lăsară amândoi ochii în jos şi tăcerea lor fu prima declaraţie de dragoste pe care şi-o făcură.

— Bravo! continui Servin. Veţi fi fericiţi, nu-i aşa? Nimic nu-i mai preţios pe lume decât fericirea a doi oameni ca voi!

— Sunt bogată, zise Ginevra, şi dacă-mi îngăduiţi, am să vă despăgubesc…

— Să mă despăgubeşti!… strigă Servin. Dar când se va afla că am fost victima calomniei unor netoate şi că am ascuns un proscris… fii sigură că toţi liberalii din Paris îşi vor trimite fiicele la mine! Şi atunci mi-e teamă că am să-ţi rămân dator…

Louis strânse mâna ocrotitorului său, fără să poată rosti nicio vorbă; în cele din urmă îi spuse cu un glas înduioşat:

— Dumneavoastră vă voi datora toată fericirea mea!

— Fiţi fericiţi, vă unesc! rosti pictorul cu un accent hazliu, punându-şi mâinile pe creştetele celor doi îndrăgostiţi.

Această ghiduşie de artist spulberă mâhnirea din sufletele lor. Se priviră toţi trei, râzând. Italianca prinse mâna lui Louis şi i-o strânse cu o căldură şi o simplitate demne de o adevărată fiică a patriei sale.

— Staţi, staţi, copii, grăi Servin. Credeţi că totul s-a terminat atât de uşor? Vă înşelaţi.

Cei doi îndrăgostiţi îl priviră înmărmuriţi.

— Fiţi fără grijă, pozna voastră îmi dă doar mie oarecare bătaie de cap! Doamna Servin e puţin cam formalistă şi nu ştiu, zău, cum să ne punem bine cu ea.

— Doamne, era să uit! exclamă Ginevra. Mâine, doamna Roguin şi mama Laurei vor veni să vă…

— Ştiu! făcu pictorul, întrerupând-o.

— Dar vă puteţi apăra, continuă tânăra, făcând un gest plin de mândrie cu capul. Domnul Louis, continuă ea

întorcându-se spre acesta şi privindu-l cu drăgălăşenie, n-o să se mai împotrivească guvernului regal, da? Ei bine, adăugă apoi, după ce văzu că el zâmbeşte, mâine dimineaţă voi trimite o petiţie unuia dintre personajele cu vază de la Ministerul de Război, un om care nu poate să refuze nimic fiicei baronului de Piombo. Vom obţine o iertare tacită pentru comandantul Louis, căci *dumnealor* nu-ţi vor recunoaşte, desigur, gradul de colonel. Şi astfel, încheie ea adresându-se lui Servin, veţi putea potoli pe mamele binevoitoarelor mele colege, spunându-le tot adevărul.

— Eşti un înger! exclamă Servin.

În timp ce se petrecea această scenă la atelier, tatăl şi mama Ginevrei erau neliniştiţi din pricina întârzierii ei.

— E ora şase şi Ginevra n-a venit încă, exclamă Bartholomeo.

— Nu s-a întors niciodată atât de târziu, răspunse soţia lui.

Cei doi bătrâni se uitară unul la altul cu toate semnele unei îngrijorări puţin obişnuite. Prea tulburat ca să poată sta locului, Bartholomeo se ridică şi înconjură ele două ori salonul cu destulă sprinteneală pentru un bărbat de şaptezeci şi şapte de ani. Datorită constituţiei lui robuste, se schimbase prea puţin din ziua când sosise la Paris şi, cu toate că era înalt, se ţinea încă drept. Părul i se albise şi i se rărise, lăsând să se vadă un craniu mare şi ascuţit ce ilustra caracterul şi dârzenia sa. Chipul brăzdat de zbârcituri adânci căpătase proporţii neobişnuite şi îşi menţinea culoarea aceea pală ce inspiră un respect profund. Văpaia pasiunilor stăruia încă în sticlirea extraordinară a ochilor care îşi păstrau vioiciunea lor grozavă şi ale căror sprâncene nu se albiseră cu totul. Înfăţişarea îi era severă, dar se putea uşor deduce că Bartholomeo avea dreptul să fie aşa. Bunătatea şi blândeţea lui nu erau cunoscute decât de soţia şi fiica sa. La slujbă sau în faţa unui străin nu renunţa niciodată la maiestatea pe care vârsta o dăduse

persoanei lui, şi obiceiul de a-şi încrunta sprâncenele stufoase, de a-şi contracta zbârciturile de pe faţă, de a da privirii o fixitate napoleoniană, făcea ca apropierea lui să fie primită cu răceală.

În cursul activităţii sale politice, inspirase mai mult teamă celor din jurul lui, încât trecea drept un om puţin sociabil; dar motivele unei astfel de reputaţii nu sunt greu de explicat. Viaţa, principiile şi devotamentul lui Piombo nu erau pe placul celor mai multe doamne de la curte. Cu toate însărcinările importante ce i se încredinţau, şi din care ar fi putut să tragă multe foloase, în cartea mare a datoriei publice nu era trecut decât cu un venit de treizeci de mii de franci. Dacă ne gândim la averile ce se făceau sub Imperiu, la dărnicia lui Napoleon faţă de aceia dintre oamenii lui credincioşi care ştiau să vorbească, e uşor de înţeles că baronul de Piombo era un om de o cinste rară; însuşi cordonul de baron nu şi-l datora decât obligaţiei în care se găsise Napoleon de a-i acorda un titlu atunci când îl trimisese la o curte străină. Bartholomeo nutrise totdeauna o ură înverşunată faţă de trădătorii de care se înconjurase Napoleon, în credinţa că o să-i poată câştiga de par tea lui în urma victoriilor sale. Se zice că el a fost acela care a făcut trei paşi spre ieşirea din sala tronului, după ce l-a sfătuit pe împărat să se lepede de trei oameni din Franţa, în ajunul pornirii faimoasei şi admirabilei campanii din 1814[{30}]. După cea de a doua întoarcere a Bourbonilor, Bartholomeo refuză să mai poarte decoraţia „Legiunii de onoare”. Niciun alt om n-a lăsat o mai frumoasă imagine despre acei vechi republicani, prieteni incoruptibili ai Imperiului, care dăinuiau ca nişte rămăşiţe vii ale celor două guvernări, cele mai puternice din câte au existat vreodată. Dacă baronul de Piombo nu era pe placul unor doamne de la curte, în schimb se bucura de prietenia unor oameni ca Daru, Drouot sau Carnot[{31}]. Cât despre ceilalţi oameni politici, de după Waterloo, de aceştia se sinchisea

tot atât de puţin ca de rotocoalele de fum pe care le scotea din trabucul său.

Bartholomeo di Piombo cumpărase, cu ajutorul sumei destul de mici pe care i-o dăduse *Doamna,* mama împăratului[{32}], în schimbul proprietăţilor sale din Corsica, vechea casă Portendruère, în care nu făcu nicio modificare. Locuind aproape tot timpul pe cheltuiala guvernului, nu se instalase în această casă decât după catastrofa de la Fontainebleau[{33}]. Adoptând obiceiul oamenilor simpli, dar de-o etică înaltă, baronul şi soţia lui nu dădeau importanţă fastului exterior: mobilele lor făceau parte din vechiul aranjament al casei. Apartamentele mari, înalte, întunecoase şi mai mult goale ale acestei locuinţe, oglinzile late cu margini aurite, dar atât de vechi încât aproape se înnegriseră, precum şi mobilierul de pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, se potriveau cu Bartholomeo şi soţia lui, oameni vrednici de vremurile de demult. Sub Imperiu şi cursul celor O sută de Zile, ocupând funcţiuni bine retribuite, bătrânul corsican trăise pe picior mare, dar mai mult pentru a face faţă rangului său decât pentru a străluci cu tot dinadinsul. Viaţa lui şi a soţiei sale era atât de cumpătată, atât de liniştită, încât modesta lor avere le ajungea să-şi împlinească toate nevoile. Pentru ei, fiica lor, Ginevra, preţuia mai mult decât toate comorile din lume. De aceea, când, în mai 1814, baronul de Piombo se retrase din funcţiunea pe care o deţinea, dând drumul servitorilor şi închizând porţile grajdurilor, Ginevra, simplă şi fără pretenţii, ca şi părinţii ei, nu regretă nimic; urmând pilda sufletelor nobile, ea îşi făcea un lux din adâncirea sentimentelor, după cum îşi căuta fericirea în singurătate şi muncă. Apoi, aceste trei fiinţe se iubeau prea mult pentru ca manifestările exterioare ale existenţei să capete vreun preţ în ochii lor. Adeseori, şi mai cu seamă după cea de-a doua şi cumplita prăbuşire a lui Napoleon, Bartholomeo şi soţia lui petreceau seri minunate ascultând pe Ginevra cântând la pian sau din gură. Amândoi găseau un nesecat

izvor de bucurie în prezenţa, ca şi în cel mai neînsemnat cuvânt al ei, o petreceau din ochi cu o duioasă îngrijorare, îi auzeau mersul în curte, oricât ne uşor ar fi fost. Asemenea unor îndrăgostiţi, stăteau toţi trei ceasuri întregi fără să spună niciunul nimic, ascultând graiul inimilor pe care-l înţelegeau astfel mai bine decât prin cuvinte. Toate gândurile lor erau însufleţite de simţământul acesta profund, care era însăşi viaţa celor doi bătrâni. Păreau a nu fi trei fiinţe, ci una singură, care, ca flacăra dintr-o vatră, se desfăcea în trei limbi de foc. Dacă uneori amintirea binefacerilor şi a nenorocirii lui Napoleon, sau dacă desfăşurarea evenimentelor politice biruia statornica atenţie a bătrânilor, ei puteau totuşi să discute în voie, fără să-şi tulbure comuniunea gândurilor; Ginevra nu împărtăşea, oare, aceleaşi pasiuni politice ca şi el? Nimic mai firesc deci decât înflăcărarea cu care se refugiau în inima unicului lor copil.

Mai înainte funcţiunile politice absorbiseră întreaga energie a baronului de Piombo; după ce renunţă însă la slujbele sale, corsicanul simţi nevoia să-şi reverse energia în ultimul sentiment ce-i mai rămăsese; şi pe urmă, pe deasupra legăturilor care apropie pe un tată şi o mamă de fiica lor, mai exista poate, dincolo de voinţa acestor trei suflete despotice, o puternică raţiune a fanatismului pasiunilor lor reciproce: se iubeau foarte mult unul pe altul, inima Ginevrei aparţinea în întregime tatălui său, după cum a lui Piombo îi aparţinea ei; în sfârşit, dacă e adevărat că ne legăm de cei din jurul nostru mai mult prin defectele decât prin calităţile noastre, Ginevra era croită într-un chip desăvârşit după măsura pasiunilor tatălui ei. În asta consta singurul cusur al acestei vieţi triple. Ginevra era ambiţioasă, răzbunătoare, iute la mânie, aşa cum fusese şi Bartholomeo în tinereţea lui. Corsicanului îi plăcuse să cultive aceste sentimente primare în sufletul fiicei sale, întocmai cum un leu îşi învaţă puii să se arunce asupra prăzii. Dar, cum această instruire nu se putea face decât în

sânul familiei, Ginevra nu-l cruţa niciodată pe tatăl ei, care trebuia de multe ori să spună ca ea. Piombo lua aceste certuri închipuite drept nişte copilării, dar cu ajutorul lor fata se deprinsese să-şi domine părinţii. În mijlocul furtunilor pe care Bartholomeo le stârnea cu un fel de plăcere, era de ajuns o vorbă sau o privire drăgăstoasă pentru ca inimile lor întărâtate să se potolească şi niciodată nu erau mai aproape de sărutări decât când se ameninţau. Totuşi, de vreo cinci ani încoace, Ginevra, acum mai înţeleaptă decât tatăl ei, căuta totdeauna să evite asemenea scene. Sinceritatea, devotamentul, dragostea care-i străbătea toate gândurile şi minunatul ei bun simţ izbutiseră să-i domolească pornirile de mânie; dar nu-i mai puţin adevărat că în toate astea era şi un rău: Ginevra trăia cu tatăl şi cu mama ei pe un picior de egalitate fatală. Ca o urmare a tuturor schimbărilor suferite de aceste trei personaje după sosirea lor la Paris, Piombo şi soţia lui, oameni fără cultură, o lăsaseră pe Ginevra să studieze după bunul ei plac. Pradă capriciilor ei de fată tânără, ea sa apuca de toate şi le părăsea pe toate, luând totul de la capăt, pentru ca apoi să se sature, rând pe rând, de orice preocupare, până când pictura deveni pasiunea ei hotărâtoare; ar fi putut să exceleze în orice, dacă mama ei ar fi ştiut să-i îndrume studiile, să o ajute şi să-i modeleze însuşirile cu care o înzestrase natura, căci toate cusururile ei proveneau din educaţia greşită pe care bătrânul corsican găsise cu cale să i-o dea.

După ce făcu să scârţâie câtva timp sub tălpile sale parchetul, bătrânul sună şi apăru un servitor.

— Du-te înaintea domnişoarei Ginevra, îi spuse el.

— Îmi pare rău că n-am păstrat o trăsură pentru ea, observă baroana.

— Ea n-a vrut să păstrăm, răspunse Piombo, uitându-se la soţia lui care, deprinsă de patruzeci de ani cu rolul de a se supune, îşi aplecă ochii în jos.

Trecută de şaptezeci de ani, înaltă, uscăţivă, palidă şi zbârcită, baroana semăna foarte bine cu acele femei bătrâne din tablourile de interior ale lui Schnetz{34} reprezentând scene din viaţa italiană; avea obiceiul să rămână atât de tăcută, încât putea fi luată drept o nouă doamnă Shandy; dar era de ajuns să scoată un cuvânt, să arunce o privire, să facă un gest, pentru a arăta că sentimentele sale îşi păstraseră încă vigoarea şi prospeţimea tinereţii. Îmbrăcămintea ei, lipsită de cochetărie, era adesea lipsită şi de gust. Mai totdeauna stătea fără să facă nimic, tolănită într-un fotoliu, ca o sultană, aşteptând-o sau privind-o pe Ginevra ei, viaţa şi mândria sa. Frumuseţea, eleganţa, graţia fiicei sale păreau a fi şi ale ei. Pentru ea totul era cum trebuie dacă Ginevra părea fericită. Părul îi albise şi câteva şuviţe îi căzdeau pe fruntea albă şi brăzdată, sau de-a lungul obrajilor scofâlciţi.

— De vreo cincisprezece zile încoace, zise ea, Ginevra se întoarce mereu cam târziu acasă.

— Jean ăsta abia se mişcă, strigă nerăbdător bătrânul care îşi încheie pulpanele hainei albastre. Înşfăcă pălăria, şi-o înfundă pe cap, îşi luă bastonul şi plecă.

— Să nu te duci prea departe, îi strigă soţia.

Peste puţin, se auzi poarta deschizându-se, apoi închizându-se, şi bătrâna mamă recunoscu mersul Ginevrei prin curte. Bartholomeo apăru numaidecât, triumfător, aducându-şi pe sus fiica care se zbătea în braţele lui.

— Iat-o pe Ginevra, Ginevrettina, Ginevrina, Ginevrola, Ginevrelta, la bella Ginevra!

— Tată, mă doare.

Ginevra fu lăsată îndată jos cu un fel de respect. Ea dădu din cap cu drăgălăşenie, spre a linişti pe mama ei care se şi speriase, şi spre a-i spune că nu e decât o glumă.

Fata palidă şi spălăcită a baroanei îşi recăpătă atunci culoarea obişnuită şi un fel de înseninare. Piombo îşi frecă palmele cu putere, cea mai grăitoare dovadă că e vesel; luase acest obicei de pe când era la curte, unde îl văzuse pe

Napoleon mâniindu-se contra generalilor sau miniştrilor care îl slujeau rău sau făceau cine ştie ce greşeli. De îndată însă ce muşchii feţei i se întindeau din nou, chiar şi cea mai mică încreţitură a frunţii exprima bunăvoinţă. Cei doi bătrâni arătau acum exact ca acele plante ofilite cărora puţină apă după o secetă îndelungată le redă viaţa.

— La masă, la masă! strigă baronul, întinzându-şi palma lată spre Ginevra, căreia îi spunea *signora Piombellina,* alt semn de veselie, la care fata răspundea printr-un surâs.

— Ascultă, spuse Piombo, pe când se întorcea de la masă, ştii că maică-ta mi s-a plâns că de o lună încoace stai mai mult ca de obicei la atelierul vostru? S-ar zice că pictura te interesează mai mult decât noi.

— Ah, tată!

— Ginevra ne pregăteşte, fără îndoială, o surpriză, spuse mama.

— Îmi vei aduce un tablou făcut de tine?… exclamă corsicanul frecându-şi pumnul în podul palmei.

— Da, sunt foarte ocupată la atelier, răspunse ea.

— Ce-i cu tine, Ginevra! Ai pălit! îi spuse mama ei.

— Nu! strigă fata cu un gest de mare hotărâre. Nu, n-o să se spună despre Ginevra Piombo că a minţit vreodată în viaţa ei!

La auzul acestei exclamaţii ciudate, Piombo şi soţia lui îşi priviră fiica înmărmuriţi.

— Iubesc pe un tânăr, adăugă ea cu un glas înăbuşit.

Apoi, neîndrăznind să se mai uite la părinţii ei, îşi coborî pleoapele grele, ca şi cum ar fi vrut să ascundă focul ce-i ardea în ochi.

— E vreun prinţ? o întrebă ironic tatăl ei, dând glasului un accent care le făcu şi pe mamă şi pe fiică să tremure.

— Nu, tată, răspunse fata cu modestie, e un tânăr sărac…

— Atunci e frumos?…

— E nenorocit.

— Cu ce se ocupă?

— Tovarăş de arme cu Labédoyère, e proscris, fără azil. Servin l-a ascuns şi…

— Servin e un om de treabă, şi-a făcut bine ceea ce-a făcut, declară Piombo; dar tu, draga mea, tu faci rău că iubeşti pe altcineva decât pe tatăl tău…

— Nu depinde de voinţa mea ca să nu iubesc, răspunse Ginevra cu glas blajin.

— Credeam, continuă tatăl ei, că Ginevra mea îmi va rămâne credincioasă până la moarte, că gândul la mine şi la mama ei va fi singura ei grijă, că dragostea noastră nu se va lovi în sufletul ei de o altă dragoste, şi că…

— Dar eu te-am mustrat vreodată pentru fanatismul dumitale faţă de Napoleon? spuse Ginevra. Şi dumneata ai iubit ca şi mine; luni întregi ai fost plecat în diferite misiuni; luni întregi m-ai lăsat să suport cu curaj absenţa dumitale. Viaţa îţi impune anumite datorii pe care trebuie să ştii să le îndeplineşti.

— Ginevra!

— Nu, dumneata nu mă iubeşti pentru că ţi-s dragă, iar mustrările dumitale nu dau dovadă decât de un egoism nesuferit.

— Condamni dragostea tatălui tău? urlă Piombo, aruncând fulgere din ochi.

— Tată, nu te voi condamna niciodată, răspunse Ginevra cu mai multă blândeţe decât s-ar fi aşteptat mama ei, care începuse să tremure. Tu ai dreptate în egoismul tău, după cum şi eu am dreptate în dragostea mea. Cerul mi-e martor că nicio fată nu şi-a respectat mai mult decât mine îndatoririle faţă de părinţii ei. Eu n-am văzut decât fericire şi dragoste acolo uncie altele văd adesea obligaţii. De cincisprezece ani nu m-aţi depărtat nici măcar cu un pas de sub aripa voastră ocrotitoare şi pentru mine a fost o adevărată plăcere să ştiu că vă pot mângâia viaţa. Şi acum, să fiu socotită nerecunoscătoare fiindcă vreau să simt bucuriile iubirii, fiindcă vreau să-mi iau un soţ care să mă apere după ce n-o să mai fiţi voi?

— Aha, te răfuieşti cu tatăl tău! făcu bătrânul pe un ton ameninţător..

Urmă o pauză grea în timpul căreia nimeni nu îndrăzni să deschidă gura. În cele din urmă, Bartholomeo rupse tăcerea, spunând cu un glas îndurerat:

— Ah, rămâi cu noi, rămâi lângă bătrânul tău tată! N-aş putea îndura să văd că iubeşti pe altul. Ginevra, nu mai ai mult până când îţi vei căpăta libertatea…

— Dar, tată, gândeşte-te că nu te vom părăsi, că vom fi doi care te vom iubi, că vei avea prilejul să cunoşti omul în grija căruia o să mă laşi! Vei fi îndrăgit de două ori mai mult, de mine şi de el: de el care e totuna eu mine şi de mine care sunt totuna cu el.

— Ah, Ginevra! Ginevra! exclamă corsicanul strângându-şi pumnii tare, de ce nu te-ai măritat atunci când Napoleon mă obişnuise cu ideea asta, atunci când el însuşi îţi prezenta numai conţi şi duci?

— Aceia mă iubeau numai prin obligaţie, răspunse fata. Şi pe urmă, ei m-ar fi luat cu dânşii, iar eu nu voiam să vă las singuri.

— Nu vrei să ne laşi singuri, zise Piombo; dar căsătorindu-te, înseamnă să ne părăseşti! Las’ că ştiu eu, n-o să te mai gândeşti la noi, fetiţo!

— Elisa, adăugă el întorcându-se spre soţia lui care stătea nemişcată, aproape năucă, nu mai avem fată, gata! Dumneaei vrea să se mărite!

Bătrânul se aşează pe un scaun, ridicându-şi braţele, ca şi cum ar fi cerut ajutorul lui dumnezeu; apoi îşi plecă capul în jos, ca sub povara unei pedepse. Ginevra simţi toată frământarea tatălui ei şi faptul că el îşi potolise atât de repede mânia îi zdrobi inima; se aştepta să fie cuprinsă de o criză, să se înfurie, căci nu era pregătită să se lupte cu blândeţea unui tată ca al ei.

— Tată, spuse ea cu o voce caldă, nu, Ginevra ta n-o să te părăsească niciodată. Dar iubeşte-o puţin şi pentru ea.

Dacă ai şti cât de mult mă iubeşte el! Ah, el n-o să mă facă niciodată să sufăr!

— Ai şi început cu comparaţiile! strigă Piombo cu un accent înfiorător. Nu, nu pot să mă împac cu gândul ăsta, continuă el. Dacă te-ar iubi aşa cum meriţi, atunci pe mine m-ar ucide, iar dacă nu te-ar iubi, atunci l-aş înjunghia eu pe el.

Mâinile, buzele, trupul lui Piombo, tremurau toate, iar ochii aruncau fulgere. Numai Ginevra era în stare să înfrunte mânia lui, deoarece în momentul acela îşi aprinse şi ea privirile, astfel încât fiica se arătă demnă de tatăl ei.

— Ah, te iubeşte! Care e bărbatul vrednic de o viaţă ca a ta? reluă bătrânul. A te iubi ca un tată, nu înseamnă oare să te simţi ca în paradis? Şi cine-i cel care-i vrednic să-ţi fie soţ?

— El, răspunse Ginevra, el, faţă de care nu mă simt eu vrednică.

— El? repetă în chip mecanic Piombo. Care el?

— Acela pe care-l iubesc.

— Te poate oare cunoaşte destul de bine, ca să te adore?

— Da, tată, spuse Ginevra, simţindu-şi răbdarea pusă la încercare, dacă nu m-ar iubi, din clipa în care îl iubesc eu…

— Aşadar, îl iubeşti? exclamă Piombo. Ginevra îşi înclină capul încet. Prin urmare îl iubeşti mai mult decât pe noi?

— E vorba de două simţăminte cu totul deosebite, răspunse ea.

— Unul e mai puternic decât celălalt, adăugă Piombo.

— Cred că da, spuse Ginevra.

— Nu te vei mărita cu el 1 răcni corsicanul cu o voce care făcu să zăngăne geamurile salonului.

— Ba mă voi mărita, replică Ginevra, calmă.

— Doamne! Doamne! exclamă mama, cum o să se termine discuţia asta? Santa Virgina, coboară între ei şi împacă-i!

Baronul, care se plimba prin casă cu paşi mari, se opri şi se aşează pe un scaun; o severitate de gheaţă îi întuneca

faţa. Se uită lung la fiica lui şi-i spuse cu o voce blândă şi potolită:

— Ascultă-mă, Ginevra, nu, n-ai să te căsătoreşti cu el! Ah, nu-mi spune da în seara asta! Lasă-mă să cred dimpotrivă… Vrei să-l vezi pe tatăl tău îi genunchi, cu părul lui alb înclinat în faţa ta? Am să te rog…

— Ginevra Piombo nu-i obişnuită să promită ceva şi apoi să nu se ţină de cuvânt, răspunse ea. Sunt fiica ta.

— Are dreptate, interveni baroana. Rostul nostru pe lume e să ne măritǎm.

— Aşa, dumneata o îndemni la nesupunere! spuse baronul soţiei lui care, înspăimântată de această frază, tăcu chitic, ca o statuie.

— A nu ţine seamă de o poruncă nedreaptă nu înseamnă nesupunere, răspunse Ginevra.

— Nu poate fi nedreaptă atâta vreme cât porneşte din gura tatălui tău, fiica mea! Vrei să mă judeci tu pe mine? împotrivirea mea nu e oare o povaţă de sus? Poate că te feresc să cazi în vreo nenorocire.

— Nenorocire ar fi dacă nu m-ar iubi el.

— Mereu *el!*

— Da, mereu, întări ea. El e toată viaţa, toată fericirea, toată gândirea mea. Chiar dacă aş face cum vrei dumneata, el va rămâne mereu în inima mea. A mă opri să mă căsătoresc cu el nu înseamnă oare a mă face să te urăsc pe dumneata?

— Nu ne mai iubeşti! strigă Piombo.

— Oh! făcu Ginevra, dând din cap.

— Ei bine, atunci uită-l rămâi credincioasă nouă. După noi… înţelegi.

— Tată, vrei să mă faci să doresc moartea voastră? exclamă Ginevra.

— Am să trăiesc mai mult decât tine! Copiii care nu-şi respectă părinţii mor înaintea lor! urlă tatăl ei atingând ultimul grad de furie.

— Un motiv în plus ca să mă mărit mai repede şi să fiu fericită! spuse ea.

Atâta sânge rece, atâta hotărâre neclintită avură darul de-al tulbura pe Piombo; tot sângele îi năvăli în faţă, se făcu roşu ca purpura. Ginevra începu să tremure, sări ca o pasăre pe genunchii tatălui ei, îi cuprinse gâtul cu amândouă braţele, îi mângâie tâmplele şi îi spuse îndurerată:

— Ah, da, am să mor înaintea ta! N-o să-ţi supravieţuiesc, tată, bunul meu tată!

— O, Ginevra mea, zănatica mea Ginevrina, răspunse Piombo, a cărui mânie se topi sub această mângâiere ca un sloi de gheaţă sub razele soarelui.

— Era timpul să terminaţi, rosti baroana mişcată.

— Sărmană mamă!

— Ah, Ginevretta! Ginevra *mia bella!*

Şi tatăl începu să se joace cu fiica lui, ca şi cum ar fi fost un copil de şase ani. Îi răvăşea cosiţele ondulate, o sălta pe genunchi, era ceva smintit în toată această manifestare de dragoste. Peste câteva clipe, fiica îl sărută pe obraz şi încercă, din glumă în glumă, să-l înduplece ca să-l primească pe Louis în casă. Dar, în timp ce-i răspundea la glume, tatăl se împotrivea. Ea se îmbufnă, mai încercă o dată, se îmbufnă iar, pentru ca, la sfârşitul serii, să constate cu mulţumire că izbutise să sădească în inima tatălui ei şi un început de dragoste pentru Louis şi ideea unei căsătorii apropiate. A doua zi nu mai aduse vorba despre iubea ei, plecă ceva mai târziu la atelier, şi se întoarse acasă devreme; deveni mai afectuoasă ca oricând cu tatăl ei şi se arătă plină de recunoştinţă, ca şi cum i-ar fi mulţumit pentru consimţământul lui tacit la căsătorie. Seara cântă la pian până târziu, şi din când în când exclama: „Pentru nocturna asta ar trebui o voce de bărbat!” Era italiancă, orice s-ar spune. După o săptămână, mama ei îi făcu un semn, ea se apropie şi îi spuse şoptindu-i la ureche:

— L-am convins pe tatăl tău să-l primească!

— Ah, mamă, de-ai şti cât de fericită mă faci!

În ziua aceea, Ginevra avu, în sfârşit, fericirea de a intra în casa tatălui ei cu Louis la braţ. Sărmanul ofiţer ieşea pentru a doua oară din ascunzătoarea lui. Stăruinţele Ginevrei pe lângă ducele de Feltre, pe atunci ministru de război, fuseseră încununate de un succes deplin. Louis fusese reintegrat în armată ca ofiţer de rezervă. Era primul pas mare spre un viitor mai bun. Pus în curent de iubita lui despre toate greutăţile pe care avea să le întâmpine în faţa baronului, tânărul comandant de batalion abia îşi putea stăpâni teama ca nu cumva să-i displacă. Omul acesta atât de curajos în faţa adversarului, atât de viteaz pe câmpul de luptă, se speria numai la gândul că îşi va face apariţia în salonul lui Piombo. Ginevra îl simţi cum tremură şi emoţia lui, care era un semn al fericirii lor, fu pentru ea o nouă dovadă de dragoste.

— Cât eşti de palid! îi şopti ea când ajunseră în faţa uşii.

— Ah, Ginevra, dacă ar fi vorba numai despre viaţa mea!

Deşi Bartholomeo fusese prevenit de către soţia lui despre prezentarea oficială a aceluia pe care-l iubea Ginevra, nu ieşi în întâmpinarea lui, ci se mulţumi să rămână în fotoliul în care avea obiceiul să şadă, păstrându-şi întreaga severitate de gheaţă a frunţii.

— Tata, spuse Ginevra, îţi prezint pe cineva pe care îţi va face fără îndoială plăcere să-l vezi: domnul Louis, un soldat care a luptat la patru paşi de împărat la Mont-Saint-Jean[{35}] …

Baronul de Piombo se ridică, aruncă o privire scurtă spre Louis, apoi îl întrebă cu un accent sardonic:

— Domnul nu e decorat?

— Nu mai port „Legiunea de onoare”, răspunse sfios Louis, care continua să stea în picioare, umil.

Ginevra, jignită de nepoliteţea tatălui ei, împinse un scaun. Răspunsul ofiţerului îi plăcu fostului slujitor al lui Napoleon. Doamna Piombo, observând că sprâncenele

soţului ei îşi reiau poziţia lor normală, spuse, mai mult ca să învioreze conversaţia:

— E surprinzător cât de bine seamănă domnul cu Nina Porta. Nu găsiţi că domnul are trăsăturile familiei Porta?

— Nimic mai firesc, răspunse tânărul asupra căruia se şi îndreptară ochii răscolitori ai lui Piombo. Nina a fost sora mea…

— Eşti Luigi Porta? întrebă bătrânul.

— Da.

Bartholomeo di Piombo se ridică, se clătină, trebui să se sprijine de un scaun şi rămase cu privirile aţintite spre nevasta lui. Elisa Piombo trecu lângă el; cei doi bătrâni îşi dădură braţul, apoi ieşiră din salon fără să spună nicio vorbă, întorcând spatele fiicei lor cu un fel de dezgust. Luigi Porta se uita înmărmurit la Ginevra, care se făcuse albă ca o statuie de marmură şi rămase cu ochii pironiţi spre uşa unde dispăruse tatăl şi mama ei. Tăcerea lor şi felul cum se retrăseseră amândoi aveau ceva atât de solemn, încât, pentru prima oară, poate, sufletul ei fu cuprins de un simţământ de teamă. Îşi strânse cu putere palmele una într-alta şi rosti cu o voce atât de emoţionată că nu putea fi auzită decât de un îndrăgostit:

— Câtă ne norocire poate să cuprindă un cuvânt!

— Pe iubirea noastră, ce-am spus oare? întrebă Luigi Porta.

— Tatăl meu, răspunse ea, nu mi-a vorbit niciodată despre amarnica noastră poveste, iar eu eram pre a mică atunci când am plecat din Corsica spre a-mi fi dat seama de ceva.

— Nu cumva suntem în *vendetta?* întrebă Luigi tremurând.

— Da. Rugând-o o dată pe mama să-mi spună ce s-a întâmplat, am aflat că familia Porta mi-a ucis toţi fraţii şi ne-a ars casa. Tatăl meu i-a măcelărit apoi pe toţi ai voştri. Cum de ai putut să scapi tu, tu pe care el credea că te legase de picioarele unui pat înainte de a da foc casei?

— Nu ştiu, răspunse Luigi. Când aveam numai şase ani, am fost dus la Genova, la un bătrân care se numea Colonna. Nimeni nu mi-a spus nimic despre familia mea. Ştiam doar că sunt orfan şi fără nicio avere. Colonna acela m-a crescut ca un tată şi i-am purtat numele până în ziua când am intrat în armată. Atunci, deoarece îmi trebuiau acte spre a dovedi cine sunt, bătrânul Colonna mi-a spus că eu, care eram foarte firav şi aproape un copilandru, aveam nişte duşmani şi m-a sfătuit să nu păstrez decât numele de Luigi, pentru ca ei să nu-mi dea de urmă.

— Pleacă, pleacă, Luigi, strigă Ginevra. Ba nu, stai, am să te însoţesc. Atâta vreme cât te afli în casa tatălui meu, nu trebuie sa te temi de nimic; dar de îndată ce vei ieşi de aici, la seama! la fiecare pas te paşte o primejdie. Tatăl meu are doi servitori corsicani, şi dacă el personal nu-ţi va ameninţa viaţa, o vor face ei.

— Ginevra, întrebă el, ura asta ne va sta oare în cale?

Fata zâmbi cu tristeţe şi îşi lăsă capul în jos. Dar şi-l ridică numaidecât, cu un fel de mândrie, şi spuse:

— O, Luigi, e nevoie ca sentimentele noastre să fie cât se poate de sincere şi de curate, ca să pot avea tăria de a merge pe calea pe care Vreau să pornesc. E doar vorba de o fericire care trebuie să dureze toată viaţa, nu-i aşa?

Luigi răspunse printr-un zâmbet şi strânse mâna Ginevrei, cu căldură. Fata îşi dădu seama că numai o dragoste adevărată ar putea să învingă în momentul acela prejudecăţile ce le stăteau în cale. Expresia calmă şi profundă a sentimentelor lui Luigi lăsa să se vadă toată puterea şi toată trăinicia lor. Destinul celor doi îndrăgostiţi fu astfel hotărât. Ginevra ştia că mai avea de înfruntat încă multe lupte grele, dar gândul de a renunţa la Louis, gând ce o străbătuse poate o clipă, se destrămă acum cu totul. Rămânând a lui pentru totdeauna, îl prinse deodată de mână şi îl conduse repede, cu un fel de putere nestăvilită, afară din casă, şi nu se despărţi de el decât în momentul când ajunseră la adresa unde Servin închiriase un modest

apartament pentru Louis. Când se întoarse acasă căpătase acea seninătate pe care o dă o hotărâre puternică: niciunul dintre gesturile ei nu arătă că e neliniştită. Îşi îndreptă privirile supuse şi pline de blândeţe spre tatăl şi mama ei, care tocmai se pregăteau să se aşeze la masă; observă că bătrâna ei mamă plânsese şi pleoapele sale înroşite şi obosite îi înduioşară o clipă inima, dar îşi ascunse mâhnirea. Piombo părea cuprins de o durere prea mare, prea îndârjită, ca să şi-o poată trăda prin manifestări obişnuite. Li se servi cina de ca: e nu se atinse nimeni. Dezgustul de mâncare e unul dintre simptomele ce trădează marile tulburări sufleteşti. Toţi trei se ridicară, fără să-şi fi adresat vreun cuvânt. După ce Ginevra se aşează între tatăl şi mama ei în vastul lor salon sobru şi solemn, Piombo încercă să spună ceva, dar parcă nu mai avea glas; Încercă să se plimbe, dar nu regăsi în el destulă putere, aşa că se întoarse la locul lui şi sună.

— Pietro, îi spuse el în cele din urmă servitorului, aprindeţi focul, mi-e frig.

Ginevra tresări şi se uită la tatăl ei neliniştită. Zbuciumul din sufletul lui trebuia să fie cumplit, avea o faţă chinuită. Ginevra ştia până unde s-ar putea întinde primejdia ce-o ameninţa, dar se ţinea tare; în schimb privirile furişe pe care Bartholomeo le arunca fiicei lui păreau să arate că în momentul acela el se temea de caracterul a cărui violenţă era chiar opera sa. Intre ei doi, totul trebuia să fie excesiv. De aceea, siguranţa că între sentimentele tatălui şi ale fiicei s-ar putea produce, dintr-un moment într-altul, o ciocnire aşternu pe faţa baroanei o expresie de groază.

— Ginevra, tu ştii că iubeşti pe duşmanul familiei tale? rosti, în cele din urmă, Piombo, fără a îndrăzni să-şi privească fiica.

— Da, ştiu, răspunse ea.

— Trebuie să alegi, ori el, ori noi. *Vendetta* noastră e sădită în noi înşine, în toţi. Cine nu îmbrăţişează răzbunarea mea, nu face parte din familia mea.

— Am ales, răspunse Ginevra cu un glas potolit.

Calmul fiicei sale îl făcu pe Bartholomeo să tragă o concluzie greşită.

— O, fiica mea scumpă! exclamă bătrânul cu pleoapele scăldate în lacrimi, primele şi singurele lacrimi pe care le vărsase în viaţa lui.

— Voi fi soţia lui, spuse Ginevra repede.

Bartholomeo rămase ca uluit; îşi păstră însă tot sângele rece şi replică:

— Atâta timp cât voi trăi eu, căsătoria asta nu se va face. Nu-mi voi da niciodată consimţământul.

Ginevra tăcu.

— Dar, tu crezi, continuă baronul, că Luigi e fiul aceluia care i-a omorât pe fraţii tăi?

— Nu avea decât şase ani în momentul când a fost săvârşită crima, aşa că e nevinovat, răspunse ea.

— Un Porta? zbieră Bartholomeo.

— La urma urmei, am împărtăşit eu vreodată ura asta? spuse cu vioiciune fata. M-ai îndemnat să cred vreodată că un Porta e un monstru? De unde puteam eu să ştiu că a mai rămas unul dintre aceia pe care-i omorâseşi dumneata? Aşa că ar fi normal să renunţi la *vendetta* dumitale, în favoarea iubirii mele.

— Un Porta? repetă Piombo. Dacă tatăl lui ar fi dat de tine în pătucul tău, azi n-ai mai exista, te-ar fi omorât de o sută de ori.

— Tot ce se poate, răspunse ea, dar fiul lui mi-a dat mai mult decât viaţa. A-l vedea pe Luigi e pentru mine o fericire fără de care n-aş mai putea trăi. Luigi mi-a dezvăluit lumea iubirii. Am văzut poate chipuri mai frumoase decât al lui, dar niciunul nu m-a fermecat atât; am auzit poate glasuri… dar nu, nu, niciodată n-am auzit unul mai melodios. Luigi mă iubeşte şi va fi soţul meu.

— Niciodată! spuse Piombo. Mai bine să te ştiu în mormânt, Ginevra…

Bătrânul corsican se ridică şi începu să străbată salonul cu paşi mari, rostind rar, cu pauze ce-i trădau toată frământarea:

— Îţi închipui cumva c-o să-mi înfrângi voinţa? Să-ţi intre bine în cap: nu vreau să am ca ginere un Porta. Asta este hotărârea mea. Să nu mai încapă discuţie între noi în privinţa asta. Nu uita, Ginevra, că sunt Bartholomeo de Piombo!

— Aceste cuvinte ascund oare vreun înţeles misterios? întrebă ea cu răceală.

— Aceste cuvinte vor să spună că am un pumnal şi că nu mi-e teamă de nicio justiţie omenească. Noi, corsicanii, nu dăm socoteală decât înaintea lui Dumnezeu.

— Prea bine! făcu fiică-sa, ridicându-se de pe scaun. Eu sunt Ginevra di Piombo şi declar că peste şase luni de zile voi fi soţia lui Luigi Porta. Eşti un tiran, tată, adăugă ea după o pauză apăsătoare.

Bartholomeo îşi încleştă pumnii cât putu şi izbi cu ei în marmura căminului.

— Ah! ai noroc că suntem la Paris! murmură el.

Apoi tăcu, îşi încrucişă braţele, îşi înfipse bărbia în piept şi nu mai scoase niciun cuvânt toată seara. După ce îşi arătase hotărârea, fata părea de un calm extraordinar; se aşeză la pian şi cu o gingăşie şi o sensibilitate ce denotau o linişte sufletească desăvârşită, începu să cânte câteva bucăţi fermecătoare, făcând parcă în ciuda tatălui ei, a cărui frunte nu dădea niciun semn de înseninare. Bătrânul suporta cu durere această jignire tacită şi, în momentul acela, culegea singur roadele amare a le educaţiei pe care i-o dăduse fiicei lui. Respectul e o barieră care ocroteşte atât pe părinţi cât şi pe copii, ferindu-i pe unii de necazuri, pe ceilalţi de remuşcări.

A doua zi, Ginevra, voind să iasă la ora când pleca de obicei la atelier, găsi poarta închisă pentru ea; dar în curând găsi un mijloc de a-l încunoştinţa pe Luigi despre

opreliştile părinteşti. O cameristă care nu ştia să citească îi duse tânărului ofiţer scrisoarea pe care i-o scrise Ginevra. Timp de cinci zile, cei doi îndrăgostiţi putură să comunice între ei, graţie acestor vicleşuguri uşor de întrebuinţat la douăzeci de ani. Tatăl şi fiica îşi vorbeau rar. Amândoi păstrau în fundul sufletelor un început de ură, sufereau şi unul şi altul, dar în tăcere şi fără să-şi calce mândria. Dându-şi seama cât de puternice erau legăturile de dragoste ce-i uneau, încercară să le sfărâme, dar nu izbutiră. Niciun gând blajin nu mai înveselea trăsăturile aspre al e lui Bartholomeo, ca altădată, în clipele când o contempla pe Ginevra lui. Fata avea o privire aproape sălbatică, ori de câte ori îl vedea pe tatăl său, iar fruntea ei nevinovată arăta că-i poartă pică; încerca să pară fericită, dar părerile de rău li învăluiau adesea ochii. Se vedea cât de colo că nu se putea bucura în pace de-o fericire care constituia cel mai mare necaz pentru părinţii ei. Atât pentru Bartholomeo, cât şi pentru fiica lui, toate şovăielile stârnite de bunătatea înnăscută a inimii lor erau silite să cedeze acum în faţa mândriei, în faţa acelei porniri răzbunătoare ce-i caracterizează pe corsicani. Se cufunda fiecare în mânia lui şi nu se mai gândeau la viitor. Poate se amăgeau amândoi cu gândul că până la urmă unul va intra în voia celuilalt.

În ziua de naştere a Ginevrei, mama ei, deznădăjduită de această dezbinare care lua o întorsătură gravă, se gândi să împace pe tată şi fiică, invocând amintirile legate de această aniversare. Se aflau, toţi trei, în camera lui Bartholomeo. Ginevra ghici gândurile mamei sale după şovăirea ce i se citea pe faţă şi zâmbi cu o uşoară tristeţe. În momentul acela, un servitor anunţă sosirea a doi notari, însoţiţi de mai mulţi martori, care şi intrară în casă. Bartholomeo măsură de sus până jos pe aceşti oameni a căror înfăţişare solemnă şi rigidă avea ceva jignitor pentru nişte suflete atât de clocotitoare cum erau ale celor trei personaje principale din

scena de faţă. Bătrânul se uită spre fiica sa cu o expresie îngrijorată şi o văzu zâmbind cu un aer triumfător, ceea ce-i stârni teama că s-a urzit ceva împotriva lui; dar se strădui să-şi păstreze o atitudine prefăcută de nepăsare, aidoma sălbaticilor, uitându-se la cei doi notari cu un fel de curiozitate calmă. După ce bătrânul le făcu semn printr-un gest scurt invitându-i să stea, străinii se aşezară pe scaune.

— Domnul baron di Piombo, dacă nu ne înşelăm? întrebă cel mai vârstnic dintre notari.

Bartholomeo se înclină uşor. Notarul dădu încet din cap, privi cu şiretenie spre fată, ca un ipistat ce măsoară pe un datornic, îşi scoase tabachera, o deschise, luă cu vârful degetelor niţel tutun şi începu să bragă pe nas câte puţin, căutându-şi primele fraze ale discursului; pe urmă, când se porni sa vorbească, făcea mereu pauze între cuvinte (tertip oratoricesc pe care vom încerca să-l reprezentăm destul de vag, printr-o linioară: „–”).

— Domnul meu, zise el, sunt domnul Roguin, notarul domnişoarei, fiica dumneavoastră – şi ne-am prezentat – eu şi colegul meu – spre a aplica litera legii şi – spre a fixa un termen – în ceea ce priveşte neînţelegerea care – după cât se pare – s-a ivit – între dumneavoastră şi domnişoara – fiica dumneavoastră – cu privire la căsătoria sa – cu domnul Luigi Porta.

Probabil că această frază, rostită în mod atât de pretenţios, i se păru prea frumoasă maestrului Roguin ca să poată fi înţeleasă dintr-odată, astfel că se oprişi se uită la Bartholomeo cu acea expresie ce face punte între slugărnicie şi familiaritate, caracteristică oamenilor de afaceri. Obişnuiţi să se prefacă că arată interes persoanelor cărora le vorbesc, notarii sfârşesc totdeauna prin a-şi lua o mască pe care şi-o pun şi şi-o scot cu uşurinţă, ca un *pallium*[{36}] al lor oficial. Acest joc binevoitor, al cărui mecanism nu e greu de observat, îl întărâtă atât de mult pe Bartholomeo încât trebui să se stăpânească din toate puterile ca să nu-l arunce pe domnul Roguin pe fereastră;

faţa lui căpătă o expresie de mânie la a cărei vedere notarul îşi spuse în sinea lui:

„Fac efect.”

— Dar, domnule baron, continuă el cu o voce mieroasă, în astfel de ocaziuni – sarcina noastră este – totdeauna şi în primul rând – de a căuta să realizăm o înţelegere. – Aveţi – aşadar – bunăvoinţa de a mă asculta. E vădit că – domnişoara Ginevra Piombo a atins chiar astăzi vârsta – când este de ajuns să se declare majoratul – pentru a se putea trece la celebrarea unei căsătorii – care – nu are consimţământul părinţilor. Or – se obişnuieşte ca – în familiile care se bucură de o anumită consideraţiune – care fac parte din lumea bună – care ţin la demnitatea lor – care ţin să nu-şi dea în vileag taina – şi care – de altfel – n-au interesul să-şi facă rău singure, oropsind viitorul a doi tineri căsătoriţi (căci asta înseamnă a-ţi face rău ţie însuţi!) – se obişnuieşte – zic – în astfel de familii respectabile – de a nu se da curs unor asemenea formalităţi – care – odată întocmite, rămân – şi care – sunt rezultatul unor neînţelegeri ce – mai curând sau mai târziu – se rezolvă de la sine. – Aşadar – domnul meu – de vreme ce o tânără persoană – cere declararea majoratului, ea îşi manifestă o intenţiune prea hotărâtă pentru ca – un tată – şi o mamă – adăugă el privind către baroană – să mai poată trage nădejde de. a o vedea urmându-le sfatul. – Opunerea părinţilor devenind astfel nulă – prin acest fapt – mai întâi – fiind apoi infirmată şi de lege – e de dorit ca orice om înţelept – după ce a făcut o ultimă mustrare copilului său –, să-i acorde libertatea de a…

Domnul Roguin se întrerupse, deoarece îşi dădea seama că ar fi putut să vorbească aşa două ceasuri în şir, fără să poată smulge vreun răspuns. Ceva mai mult, încercă o emoţie neobişnuită la vederea înfăţişării omului pe care căuta să-l convingă. Pe chipul lui Bartholomeo se produse o schimbare extraordinară: toate zbârciturile lui adâncite îi dădeau înfăţişarea unei cruzimi de nedescris şi bătrânul

arunca asupra notarului o privire de tigru. Baroana amuţise, ca încremenită. Ginevra, calmă, dar neînduplecată, aştepta; ştia că glasul notarului e mai puternic decât al ei şi părea că se hotărâse să nu scoată niciun cuvânt. În clipa când Roguin se întrerupse, atmosfera deveni atât de apăsătoare, încât martorii începură să tremure; desigur că niciodată nu mai fuseseră puşi în faţa unei tăceri atât de adânci. Cei doi notari se uitară unul la altul, ca pentru a se consulta, apoi se ridicară şi se retraseră lângă fereastră.

— Ai mai întâlnit vreodată o asemenea probă de clienţi? îl întrebă Roguin pe confratele lui.

— Nu-i nimic de făcut, răspunse cel. mai tânăr. Eu, în locul tău, m-aş mulţumi să dau citire actului. Cu bătrânul ăsta nu-i de glumit, e furios rău, şi-ţi pierzi vremea degeaba încercând să discuţi cu el…

Domnul Roguin desfăcu o coală de hârtie timbrată, cuprinzând un proces-verbal redactat mai dinainte. Îi dădu citire, apoi îl întrebă cu răceală pe Bartholomeo ce are de spus.

— Prin urmare, în Franţa există legi care anulează voinţa părintească? întrebă corsicanul.

— Domnul meu… rosti Roguin cu vocea lui mieroasă.

— Care răpesc unui tată pe fiica sa?

— Domnul meu…

— Care-l lipsesc pe un bătrân de ultima lui mângâiere?

— Domnul meu, fiica dumneavoastră nu vă mai aparţine decât ca…

— Care-l ucid de viu?

— Domnule, daţi-mi voie!

Nimic nu-i mai îngrozitor ca sângele rece şi argumentele precise ale unui notar în mijlocul unor scene încordate în care asemenea oameni au obiceiul de a se amesteca. Chipurile pe care Piombo le avea în faţă se păreau scăpate din iad, iar mânia lui, rece ca gheaţa şi gata să explodeze nu mai cunoscu margini în clipa în care vocea stăpânită şi aproape şuierată a măruntului său preopinent rosti acel

fatal „Daţi-mi voie!” Se repezi şi smulse un pumnal cu lama lungă, agăţat într-un cui deasupra căminului, apoi se îndreptă cu el spre fiica sa. Cel mai tânăr dintre notari şi unul dintre martori săriră între el şi Ginevra; dar Bartholomeo îmbrânci cu putere pe amândoi împăciuitorii dintr-odată; privindu-i, din obrazul lui părea că ţâşneşte foc, iar ochii sfredelitori străluceau mai tare ca tăişul pumnalului. Când Ginevra se văzu singură în faţa ameninţării tatălui ei, îl întâmpină cu o privire triumfătoare, înaintă încet spre el şi îngenunche.

— Nu! Nu! Nu pot! spuse el zvârlind atât de tare pumnalul din mână încât acesta se înfipse în căptuşeala de lemn a peretelui.

— Ei bine, iertare! Iertare! zise ea. Şovăi să mă omori, dar nu mă laşi să trăiesc! Ah, tată, niciodată nu te-am iubit mai mult, lasă-mă să mă căsătoresc cu Luigi! Îţi cer consimţământul în genunchi: o fiică are tot dreptul să se umilească în faţa tatălui ei. Sau Luigi, sau moartea!

Din pricina zbuciumului cumplit care-o sufoca, îşi pierduse glasul; nu mai putea continua; frământările ei violente arătau cât sa poate de limpede că se afla între viaţă şi moarte. Dar Bartholomeo îşi respinse cu asprime fiica.

— Piei din ochii mei! zise el. Nevasta lui Luigi Porta nu mai poate îi fiica unui Piombo. Nu mai am fiică! Nu am puterea să te blestem, dar mă lepăd de tine, aşa că nu mai ai tată. Adevărata Ginevra Piombo e îngropată aici, exclamă el cu o voce profundă, apăsând tare cu mâna în dreptul inimii. Pleacă, deci, nenorocito, adăugă el după o clipă de tăcere, pleacă, şi să nu mai apari niciodată înaintea mea!

Apoi, o luă pe Ginevra de braţ şi o conduse în tăcere până la uşă, izgonind-o din casă.

— Luigi, strigă Ginevra intrând în apartamentul modest în care locuia ofiţerul, dragul meu Luigi, n-avem nicio altă bogăţie în afară de dragostea noastră.

— Suntem mai bogaţi decât toţi regii de pe pământ, răspunse el.

— Tata şi mama m-au izgonit, spuse ea cu o mare tristeţe.

— Te voi iubi eu în locul lor.

— Vom fi aşadar fericiţi! strigă ea cu o veselie în care plutea ceva înfricoşător.

— Totdeauna! răspunse el strângând-o la piept.

A doua zi după plecarea din casa tatălui ei, Ginevra se duse la doamna Servin şi o rugă s-o primească la dânsa şi s-o ajute până la termenul prevăzut de lege pentru căsătoria cu Luigi Porta.

Aici însă avea să înceapă pentru ea firul necazurilor pe care lumea le aruncă în calea celor ce nu-i urmează regulile. Foarte supărată din pricina neplăcerilor pe care aventura Ginevrei i le pricinuia soţului ei, doamna Servin o primi pe fugară cu răceală şi îi dădu să înţeleagă, prin cuvinte alese cu grijă, că nu trebuie să se bizuie pe sprijinul ei. Prea mândră ca să stăruie, dar surprinsă de un egoism cu care nu fusese obişnuită, tânăra corsicană închirie o cameră modestă la hotelul cel mai apropiat de locuinţa lui Luigi. Fiul lui Porta venea acolo în fiecare zi şi-şi petrecea timpul la picioarele viitoarei sale soţii; dragostea lui neîntinată, cuvintele lui curate aveau darul de a împrăştia norii pe care dezaprobarea părintească îi abăteau pe fruntea fiicei alungate. Îi descria viitorul în culori atât de frumoase, încât ea începea să zâmbească, fără să uite, totuşi, hotărârea neînduplecată a părinţilor ei.

Într-o dimineaţă, camerista de la hotel îi aduse Ginevrei mai multe cufăraşe încărcate cu haine, rufe şi nenumărate alte lucruri necesare unei femei tinere care îşi întemeiază o gospodărie proprie; ea recunoscu în aceste daruri bunătatea grijulie a unei mame, căci, desfăcând lucrurile primite, dădu de o pungă în care baroana pusese suma ce aparţinea fiicei, căreia îi adăugase şi economiile ei personale. Banii erau însoţiţi de o scrisoare prin care mama îşi implora fiica să renunţe, dacă nu e prea târziu, la nefericitul ei proiect de căsătorie; a trebuit – spunea ea – să

folosească mii de şiretlicuri ca să-i poată trimite Ginevrei aceste mici ajutoare; o ruga să n-o învinuiască de asprime dacă nu-i va mai da semne de viaţă, deoarece se temea că n-are s-o mai poată ajuta; în sfârşit, o binecuvânta, şi-i dorea să aibă parte de fericire în această căsătorie fatală, în cazul că nu se mai poate întoarce din drum, încredinţând-o că nu se gândeşte decât la fiica ei dragă… În această parte a scrisorii mai multe cuvinte erau şterse de lacrimi.

— O, scumpa mea mamă! exclamă Ginevra înduioşată.

Simţi nevoia să se arunce la picioarele ei, să o privească, să respire aerul binefăcător al casei părinteşti; şi era gata să plece, când apăru Luigi; fu de ajuns să-l vadă doar, pentru ca sentimentele filiale să se spulbere dintr-odată, ca lacrimile să-i înceteze: nu avea puterea să-l părăsească pe copilul acesta atât de încercat şi care o iubea atât de mult. A fi singura nădejde a unei fiinţe nobile, a o iubi şi a o părăsi… acest sacrificiu e o trădare de care nu sunt. În stare sufletele tinere. Ginevra îşi îngropă cu generozitate întreaga durere în adâncul inimii.

În sfârşit, ziua căsătoriei sosi. Ginevra n-avea pe nimeni în jurul ei. În timp ce ea se îmbrăca, Luigi se duse să caute martorii necesari pentru întocmirea actului de căsătorie. Aceşti martori erau nişte oameni minunaţi. Unul, fost sergent în cavaleria de husari, se legase de Luigi, în timpul campaniilor, prin acele îndatoriri ce nu dispar niciodată din inima unui adevărat bărbat; acum se ocupa cu închirierea trăsurilor de piaţă şi avea câteva cupele. Celălalt, antreprenor de clădiri, era proprietarul casei în care aveau să locuiască tinerii căsătoriţi. Fiecare îşi mai aduse câte un prieten şi toţi patru veniră împreună cu Luigi s-o ia pe mireasă. Nedesprinşi cu mofturile sociale şi nevăzând în serviciul pe care i-l făceau lui Luigi decât un lucru foarte simplu, oamenii aceştia se îmbrăcaseră cu haine curate, dar departe de orice lux, astfel că nimic nu dădea a se înţelege că e vorba de alaiul vesel al unei nunţi. Ginevra însăşi se

gătise foarte modest, potrivit cu situaţia sa; cu toate acestea frumuseţea ei avea ceva atât de nobil şi de impunător, încât, când o văzură, martorii, care se simţeau obligaţi să-i prezinte omagiile lor, nu fură în stare să rostească niciun cuvânt; se mulţumiră să o salute respectuos, ea le răspunse apoi o priviră în tăcere, neputând face altceva decât s-o admire.

Această rezervă produse oarecare răceală între ei. Buna dispoziţie nu se poate înfiripa decât între oameni de acelaşi nivel. Soarta voi deci ca totul să fie sumbru şi grav în jurul celor doi miri; nimic nu oglindea fericirea lor. Şi biserica, şi primăria erau aproape de hotel. Cei doi tineri corsicani, urmat de cei patru martori ceruţi de lege, hotărâră să meargă pe jos, într-o simplicitate ce despuia acest însemnat moment al vieţii sociale de orice pompă.

În curtea primăriei dădură peste o mulţime de echipaje care arătau că nu erau singurii; urcară treptele şi ajunseră într-o sală mare, unde perechile a căror fericire era hărăzită pentru ziua aceea aşteptau cu nerăbdare sosirea primarului. Ginevra se aşează lângă Luigi, la capătul unei bănci lungi, iar martorii, din lipsă de scaune, rămaseră în picioare. Două mirese elegante, îmbrăcate în alb de sus până jos, încărcate de panglici, dantele şi perle şi împodobite cu coroane de flori de lămâiţă, ai căror muguri strălucitori tremurau uşor sub voalurile albe, erau înconjurate de familiile voioase şi însoţite de mamele lor, la care se uitau cu o expresie de mulţumire şi de sfială în acelaşi timp; bucuria acestor mirese se răsfrângea în ochii tuturor şi fiecare chip părea că le copleşeşte cu urări de fericire. Părinţi, martori, fraţi, surori umblau încoace şi încolo, ca un roi ce zburdă într-o rază de soare gata să apună. Fiecare părea pătruns de însemnătatea acestei clipe trecătoare, în care viaţa face inima să plutească între două speranţe: dorinţele trecutului, promisiunile viitorului. În faţa acestei privelişti, Ginevra îşi simţi inima grea şi strânse tare mâna lui Luigi, care-o învălui cu privirea sa. În ochii

tânărului corsican apăru o lacrimă şi în clipa aceea el înţelese mai bine ca oricând sacrificiul pe care Ginevra lui îl făcea pentru el. Această lacrimă scumpă şterse din sufletul tinerei fete toată durerea părăsirii în care se găsea. Iubirea revărsă comori de lumină deasupra celor doi îndrăgostiţi care, în mijlocul forfotei de-acolo, nu se mai vedeau acum decât pe ei; în mulţimea aceea erau numai ei, singuri, aşa cum aveau să fie şi în viaţă. Martorii, pe care ceremonia asta nu-i impresiona de fel, vorbeau în linişte despre treburile lor.

— Tare-i scump ovăzul! se plângea zidarul către sergentul de cavalerie…

— Dar nu atât de mult ca ipsosul, care-i atât de căutat, răspunse antreprenorul.

Apoi făcură împreună un ocol de jur împrejurul sălii.

— Cât timp se pierde aici! se văietă zidarul, băgându-şi ceasul mare de argint la loc în buzunar.

Luigi şi Ginevra, strânşi unul lângă altul, păreau că formează o singură făptură. Desigur că un poet ar fi admirat aceste două chipuri însufleţite de acelaşi sentiment, deopotrivă de îmbujorate, de melancolice şi tăcute, în comparaţie cu celelalte două nunţi zgomotoase, cu cele patru familii agitate, strălucind de diamante şi de flori, dar a căror veselie avea ceva trecător. Fericirea pe care cele două grupuri falnice şi gălăgioase şi-o manifestau în afară, Luigi şi Ginevra şi-o închideau în adâncul inimilor lor. De o parte, freamătul unor satisfacţii mărunte; de cealaltă. liniştea delicată a unor suflete fericite: într-o parte pământul, în cealaltă cerul. Dar Ginevra, copleşită de emoţie, nu izbuti să-şi lepede toate slăbiciunile ei de femeie. Superstiţioasă ca orice italiancă, i se părea ca vede în acest contrast semnul unei pieze rele, şi în adâncul inimii simţi un fior de groază, tot atât de puternic ca şi dragostea ce-o stăpânea.

Deodată, un uşier în livrea oficială deschise o uşă cu două canaturi, se făcu tăcere şi glasul lui răsună ca un chelălăit,

strigând numele domnului Luigi de Porta şi al domnişoarei Ginevra di Piombo. Acest moment îi fâstâci oarecum pe cei doi logodnici. Faima numelui de Piombo atrase atenţia asupra lor; toţi cei de faţă se aşteptau să vadă o nuntă plină de măreţie. Ginevra se ridică de pe bancă şi privirile-i încărcate de mândrie dominară mulţimea; dădu braţul lui Luigi şi porni cu pas hotărât, urmată de martori. Un murmur de uimire ce se ridică din toate părţile, un şuşotit general reaminti Ginevrei că lumea îi cerea socoteală pentru absenţa părinţilor ei; într-adevăr blestemul părinţilor părea s-o urmărească.

— Aşteaptă să vie familiile, spuse primarul către funcţionarul care se grăbea să dea citire procesului verbal.

— Tatăl şi mama se opun, răspunse flegmatic secretarul.

— De ambele părţi? întrebă primarul.

— Mirele-i orfan.

— Martori există?

— Sunt aici, răspunse încă o dală secretarul arătând spre cei patru oameni care stăteau nemişcaţi şi amuţiţi, cu braţele încrucişate ca nişte statui.

— Dar dacă vor fi contestaţii? spuse primarul.

— Certificatul de majorat a fost întocmit conform legii, răspunse funcţionarul ridicându-se ca să arate ofiţerului stării civile piesele anexate la actul de căsătorie.

Schimbul acesta birocratic de păreri avea ceva umilitor, şi el cuprindea, în puţine cuvinte, o poveste întreagă. Ura dintre familiile Porta şi Piombo, precum şi atâtea alte pasiuni îndârjite fură înscrise într-o pagina stare civilă, după cum istoria unui popor e gravata în câteva rânduri pe piatra unui mormânt, ba adesea chiar într-un singur cuvânt: Robespierre sau Napoleon{37}. Ginevra tremura asemenea porumbelului care în timp ce străbate mările nu-şi poate odihni aripile decât în vârful catargului urnei corăbii, ea nu-şi putea sprijini privirile decât în ochii lui Luigi, căci totul era trist şi rece în jurul ei. Primarul avea un aer dezaprobator şi aspru, iar ajutorul lui se uita la cei doi

logodnici cu un fel de curiozitate răuvoitoare. N-a existat nicicând o ceremonie mai lipsită de aspect sărbătoresc. Ca toate întâmplările din viaţa omenească, atunci când sunt despuiate de dichisurile lor exterioare, şi acest eveniment n-a fost decât un simplu fapt divers prin el însuşi, dar pe care sufletul îl învăluie într-o aureolă extraordinară. După câteva întrebări la care răspunseră amândoi soţi. după câteva cuvinte mormăite de primar şi după ce semnară în registru, Luigi şi Ginevra fură uniţi pe viaţă. Cei doi tineri corsicani, a căror căsătorie avea întreaga poezie atribuită de o pană genială aceleia dintre Romeo şi Julieta{38}, străbătură două şiruri de rude fericite, dar care nu erau ale lor şi care îşi pierduseră aproape răbdarea din pricina întârzierii ce le-o pricinuia această cununie atât de tristă în aparenţă.

Când tânăra se văzu în curtea primăriei, sub cerul liber, scoase un suspin adânc de uşurare din adâncul pieptului.

— Ah.. Îmi va ajunge oare o viaţă de dragoste şi ocrotire ca să răsplătesc curajul şi iubirea Ginevrei mele? şopti Luigi.

La aceste cuvinte, însoţite de lacrimi de fericire, mireasa îşi uită toată suferinţa; căci pentru ea era o adevărată suferinţă bucuria de a păşi în lume, Curând o fericire pe care familia sa refuza să i-o acorde.

— De ce oare oamenii se aşaza în calea noastră? spuse ea cu o naivitate care-l fermeca pe Luigi.

Bucuria îi făcu pe cei doi soţi să se simtă mai uşori. Fără să mai vadă nici cerul, nici pământul, nici casele din jurul lor, ei zbura că ca înaripaţi spre biserică. În sfârşit, ajunseră într-o capelă mică şi întunecoasă, în faţa unui altar modest, unde un preot bătrân le binecuvântă legătura. Şi aici, ca şi la primărie, fură înconjuraţi de cele două nunţi care parcă-i persecutau cu fastul lor orbitor. Biserica, plină de prieteni şi rude, răsuna de zgomotul pe care-l făceau caretele, paracliserii, uşierii, preoţii. Pristolurile străluceau de atâta lux eclesiastic, coroanele de flori de lămâiţă care

împodobeau statuile Fecioarei păreau că au fost aduse chiar atunci acolo. Peste tot erau numai flori şi mirodenii, lumânări aprinse şi perniţe de catifea brodate cu aur. Ai fi zis că însuşi dumnezeu participă la fericirea asta de o zi.

În clipa când trebuia să ţină deasupra capetelor lui Luigi şi Ginevrei simbolul a cela al unirii eterne, jugul acela de mătase albă, strălucitor, plăcut, uşor pentru unii, dar greu ca plumbul pentru cei mai mulţi, preotul căută cavalerii de onoare meniţi să îndeplinească acest graţios rol, însă nu văzu niciunul; locul lor îl luară doi dintre martori. Prelatul le ţinu soţilor, în grabă, o predică despre ispitele vieţii, despre îndatoririle pe care şi ei, la rându-le, le vor sădi în sufletele copiilor lor, şi, cu acest prilej, strecură o uşoară mustrare în legătură cu absenţa părinţilor Ginevrei, apoi, după ce-i unise în faţa lui Dumnezeu, aşa cum primarul îi uni în faţa legii, îşi încheie slujba şi trecu mai departe.

— Să le ajute Dumnezeu! zise Verniaud către zidar în tinda bisericii. Niciodată două făpturi nu s-au potrivit mai bine una cu alta. Părinţii acestei fete sunt nişte orbi. N-am cunoscut un ostaş mai viteaz decât colonelul Louis! Dacă toţi s-ar fi purtat ca el, *celălalt* ar fi şi acum pe tron[{39}].

Urarea fostului sergent, singura care li se făcu în ziua aceea, fu ca un balsam pentru inima Ginevrei.

Se despărţiră, strângându-şi mâinile, şi Luigi îi mulţumi din tot sufletul proprietarului său.

— La revedere, dragul meu, se adresă Luigi sergentului. Îţi mulţumesc.

— La dispoziţia dumneavoastră, domnule colonel. Cu trup şi suflet, cu cai şi trăsuri, tot ce-mi aparţine vă stă oricând la dispoziţie.

— Cât de mult ţine la tine! zise Ginevra.

Luigi îşi conduse fericit mireasa spre casa unde aveau să locuiască împreună şi peste câteva clipe păşiră în modestul lor apartament. Acolo, după ce închiseră uşa în urma lor, Luigi îşi îmbrăţişă soţia exclamând:

— Scumpa mea Ginevră, căci acum eşti a mea, aici e adevărata sărbătoare! Aici, adăugă el, totul ne va surâde.

Străbătură laolaltă cele trei camere care alcătuiau locuinţa lor. Odaia de la intrare servea de salon şi sufragerie. La dreapta se afla dormitorul, la stânga o încăpere mare, pe care Luigi o aranjase pentru scumpa lui soţie, unde ea găsi un şevalet, o cutie de culori, ipsos, modele, manechine, tablouri, mape, în sfârşit tot mobilierul necesar unui pictor.

— Aşadar, de acum încolo voi lucra aici, spuse ea cu un zâmbet copilăresc. Admiră tapetele, mobilele şi se întorcea mereu către Luigi spre a-i mulţumi, căci în colţişorul ăsta domnea un fel de măreţie: într-o bibliotecă se vedeau cărţile preferate ale Ginevrei, în fund era un pian. Se aşează pe un divan, îl trase pe Luigi alături de ea şi strângându-i mâna:

— Ai gust, îi spuse cu o voce mângâietoare.

— Cuvintele tale mă fac fericit, răspunse el.

— Dar să vedem totul, propuse Ginevra, căreia Luigi nu-i spusese încă nimic despre aranjamentul acestui cuibuşor.

Se îndreptară spre camera nupţială, imaculată şi albă ca o fecioară.

— O, să ieşim! spuse Luigi râzând.

— Nu, vreau să văd totul. Şi cuceritoarea Ginevra trecu prin fiecare ungher cu nerăbdarea unui anticar care examinează o medalie, atinse fiecare draperie, cercetă totul cu încântare a naivă a unei tinere căsătorite care răscoleşte coşul cu daruri. Începem prin a ne ruina! zise ea pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

— Ai dreptate! Toată solda mea din urmă e aici, răspunse Luigi. I-am dat-o unui om cumsecade, pe nume Gigonnet.

— De ce? făcu ea pe un ton mustrător străbătut de o tainică plăcere. Crezi că m-aş simţi mai puţin fericită sub un simplu acoperiş? Dar, în sfârşit, toate astea sunt frumoase şi sunt ale noastre, adăugă apoi. Luigi o înfăşură cu o privire

atât de măgulitoare încât ea îşi lăsă ochii în jos şi-i zise: Hai să vedem şi restul!

Deasupra celor trei camere, la mansardă, mai era un birou pentru Luigi, o bucătărie şi odaia de servitori. Ginevra fu încântată de micul ei domeniu, cu toate că perspectiva era închisă de zidul înalt al casei vecine, iar curtea din care venea lumina era cam întunecoasă. Dar cei doi îndrăgostiţi erau atât de fericiţi, speranţa le arăta viitorul în culori atât de frumoase, că totul li se părea încântător în tainicul lor refugiu. Ascunşi în fundul unei mari clădiri, pierduţi în imensitatea Parisului, erau ca două perle din adâncurile mărilor închise în scoica lor de sidef. Pentru oricare altul, această casă ar fi fost ca o închisoare, pentru ei era un paradis. Primele zile a le convieţuirii lor fură consacrate dragostei. Le venea greu să se dedice dintr-odată muncii, şi apoi nu puteau să reziste vrăjilor iubirii. Luigi stătea ore întregi culcat la picioarele soţiei lui, admirându-i culoarea părului, potirul frunţii, încântătoarea podoabă a ochilor, cu puritatea lor şi cu frăgezimea celor două pleoape sub care se retrăgeau încet, încărcaţi de fericirea unei iubiri împlinite. Ginevra mângâia tâmplele lui Luigi al ei, fără a se sătura să admire *la bella fologorante*[{40}], după cum spunea ea, a acestui tânăr, fineţea trăsăturilor lui; totdeauna subjugată de frumuseţea purtărilor lui, după cum şi el era totdeauna subjugat de purtările ei. Se jucau cu tot felul de nimicuri, ca nişte copii, aceste nimicuri îi întorceau mereu la dragostea lor, iar când se săturau de joacă, alunecau în dulcea visare a acelui *far niente*[{41}]. Orice arie cântată de Ginevra îi făcea să-şi aducă aminte de momentele încântătoare a le iubirii lor. Pe urmă, unindu-şi paşii, aşa cum îşi uniră inimile, hoinăreau pe câmp, risipindu-şi iubirea peste tot, în flori, pe întinsul cerului, în luminile apusului, până şi în norii neastâmpăraţi ce se războiau în văzduh. O zi nu se asemăna niciodată cu cea dinainte, iubirea lor creştea mereu, fiindcă era sinceră şi adevărată. În câteva zile se cunoscură pe deplin şi ajunseră în chipul

cel mai firesc la convingerea că sufletele lor fac parte din rândul acelor ale căror comori nesecate par a făgădui totdeauna noi izvoare de bucurii în viitor. Trăiau dragostea în toată frumuseţea ei, cu nesfârşitele sale spovedanii, cu fraze întrerupte, cu lungile-i tăceri, cu clipe de învolburare sau de lene orientală. Luigi şi Ginevra cunoşteau acum iubirea sub toate formele ei. Iubirea nu e oare ca şi marea, despre care sufletele de rând, privind-o în grabă şi de mântuială, spun că e monotonă, în timp ce unele fiinţe privilegiate sunt în stare să petreacă o viaţă întreagă lângă ea, admirând-o în continuu şi descoperindu-i în fiecare clipă alte înfăţişări care te umplu de vrajă şi încântare?

Cu toate acestea, într-o bună zi, nevoia îi izgoni pe tinerii soţi din edenul{42} lor; trebuiră să înceapă să muncească pentru a putea trăi. Ginevra, înzestrată cu un talent ales pentru reproduceri după picturile clasice, începu să lucreze copii şi-şi formă în curând o clientelă printre negustorii de antichităţi. La rândul lui, Luigi îşi căută cu râvnă o ocupaţie; dar pentru un ofiţer tânăr, a cărui pregătire se limita la cunoaşterea strategiei, era foarte greu să-şi găsească de lucru la Paris. Până când, într-o zi, obosit de atâtea căutări zadarnice şi văzând că toată povara existenţei lor cade numai pe umerii Ginevrei, se gândi să se folosească de scrisul său, căci avea un scris foarte frumos. Cu o perseverenţă pe care o lua ca exemplu de la soţia lui, începu să-şi ofere serviciile diferiţilor grefieri, notari şi avocaţi din Paris. Firea lui deschisă, precum şi situaţia lui, îl făcură repede cunoscut şi în curând primi atât de multe comenzi, încât fu nevoit să-şi ia câţiva tineri ca ajutoare.

Încetul cu încetul ajunse să deschidă un birou de scris acte. Venitul acestui birou şi vânzarea tablourilor Ginevrei le asigurară un trai uşor, de care erau mândri, deoarece se bizuiau pe rodul muncii lor. Aceasta a fost perioada cea mai frumoasă din cursul vieţii lor. Zilele se scurgeau cu repeziciune, între treburi şi bucuriile iubirii. Seara, după o

muncă spornică, se întâlneau fericiţi în atelierul Ginevrei. Muzica îi ajuta să-şi uite oboseala. Nici umbră de tristeţe nu mai întuneca acum trăsăturile tinerei femei şi niciodată ea nu-şi îngădui să se plângă de ceva. Îl întâmpina totdeauna pe Luigi cu surâsul pe buze şi cu ochii plini de seninătate. Amândoi erau însufleţiţi de acelaşi gând stăruitor care i-ar fi făcut să găsească o bucurie chiar şi în munci le cele mai grele: Ginevra îşi spunea că se trudeşte pentru Luigi, iar Luigi pentru Ginevra.

Uneori, când rămânea singură, tânăra femeie se gândea la fericirea desăvârşită de care ar fi avut parte dacă această viaţă plină de dragoste s-ar fi scurs alături de tatăl şi de mama ei; atunci era cuprinsă de o melancolie adâncă şi simţea greutatea remuşcărilor. Imaginaţia îi era străbătută de icoane sumbre ca nişte no: îl vedea pe bătrânul ei tată stând singur, sau pe mama ei plângând, seara, şi ascunzându-şi lacrimi le în faţa neînduplecatului Piombo. Capetele lor albite şi grave îi apăreau pe neaşteptate în faţa ochilor şi i se părea că nu le va mai putea privi niciodată decât în lumina crudă a amintirii. Gândul acesta o urmărea ca o presimţire tristă. Îşi sărbători aniversarea căsătoriei dăruind soţului ei un portret pe care el îl dorise de mult, acela al Ginevrei lui. Era compoziţia cea mai remarcabilă a tinerei artiste. Pe lângă o asemănare desăvârşită, tabloul reda în chip aproape miraculos toată strălucirea frumuseţii ei, puritatea sentimentelor, bucuria de a iubi. Capodopera fu aşezată la locul de cinste. Şi mai petrecură încă un an în aceeaşi îndestulare. Istoria vieţii lor din acea epocă putea fi descrisă în două cuvinte: *Erau fericiţi.* Ceea ce înseamnă că în existenţa lor nu se mai întâmplă nimic demn de a fi pomenit.

La începutul iernii din anul 1819, negustorii de tablouri o anunţară pe Ginevra să le dea altceva, nu numai copii, deoarece acestea nu se mai vindeau cu preţuri bune, din cauza concurenţei. Doamna Porta îşi dădea seama de

greşeala de-a nu fi făcut niciodată pictură de interior, care i-ar fi creat uşor un renume, şi se apucă de portrete; dar aici avea de luptat cu o mulţime de pictori încă şi mai săraci decât ea. Totuşi, cum Luigi şi Ginevra puseseră deoparte ceva bani, grija zilei de mâine nu-i înspăimânta chiar atât de mult. La sfârşitul aceleiaşi ierni, Luigi muncea fără răgaz. Trebuia să se lupte şi el cu concurenţa; tariful scrisurilor scăzuse în aşa măsură, încât nu mai putea ţine ajutoare, fiind astfel nevoit să muncească mai mult decât altădată, pentru a câştiga aceeaşi sumă. Soţia lui terminase mai multe tablouri care nu erau lipsite de merit, dar negustorii abia le mai cumpărau pe ale pictorilor foarte cunoscuţi. Ginevra le oferi pe preţuri de nimic, dar tot nu le putu vinde. Situaţia acestui cămin ajunse oarecum îngrozitoare; sufletele celor doi soţi se scăldau în fericire, dragostea le copleşea cu comorile sale, sărăcia îşi arăta spectrul în mijlocul unui belşug de plăceri. iar ei îşi ascundeau unul altuia îngrijorările.

Când îl vedea pe Luigi al ei că suferă în tăcere, Ginevra era gata să izbucnească în plâns şi îl acoperea de mângâieri. La rândul său Luigi, deşi îi arăta Ginevrei aceeaşi dragoste fierbinte, îşi simţea sufletul cotropit de o neagră mâhnire. Am în doi căutau o compensare a necazurilor într-o exaltare a simţămintelor şi atunci cuvintele, bucuriile, jocurile lor se desfăşurau ca într-un fel de patimă. Începea să le fie teamă de viitor. Care este simţământul a cărui forţă s-ar putea asemui cu a unei iubiri sortite a se sfârşi a doua zi, răpusă fie de moarte, fie de griji? De câte ori vorbeau despre sărăcia lor, simţeau nevoia de a se amăgi unul pe altul şi se agăţau cu aceeaşi înseta de cea mai mică speranţă.

Într-o noapte, Ginevra băgă de seamă că Luigi plecase de lângă ea şi sări din pat îngrozită: O fâşie slabă de lumină ce se desena de-a lungul peretelui întunecat al micii curţi o făcu să-şi dea seama că soţul ei lucra în timpul nopţii. Luigi

aştepta până adormea soţia lui, apoi se urca în biroul său. Sunară ceasurile patru, începea să se crape de ziuă. Ginevra se culcă din nou, prefăcându-se că doarme. Luigi se întoarse zdrobit de somn şi de oboseală şi Ginevra se uită cu durere la faţa lui atât de frumoasa pe care munca şi grijile săpaseră câteva riduri. Ochii tinerei femei fură năpădiţi de lacrimi.

„Numai pentru mine îşi petrece nopţile scriind”, îşi spuse ea plângând.

Dar un gând îi curmă deodată lacrimile. Se hotărî să facă şi ea la fel ca Luigi. În aceeaşi zi, se duse la un mare negustor de stampe{43} şi, graţie unei scrisori de recomandare din partea lui Elie Magus, unul dintre vânzătorii tablourilor ei, obţinu un angajament pentru coloratul gravurilor. Ziua picta şi se ocupa de treburile casei, iar în timpul nopţii se apuca de colorat gravuri. În felul acesta, cei doi soţi îndrăgostiţi unul de altul nu intrau în patul nupţial decât ca să iasă; se prefăceau amândoi că dorm, dar cu acelaşi devotament se despărţeau de îndată ce fiecare credea că nu e simţit de celălalt. Într-o noapte, Luigi, cuprins de un fel de friguri din cauza muncii, a cărei povară începea să-l sleiască, se ridică şi deschise mica fereastră a odăii lui de lucru; trăgea în piept aerul curat al dimineţii şi se părea că e gata să uite ele orice durere la priveliştea cerului înstelat, când, deodată, îndreptându-şi ochii în jos, zări o lumină puternică oprindu-se în peretele din faţa ferestrelor de la apartamentul Ginevrei; sărmanul, ghicind totul, coborî repede, umblă în vârful picioarelor şi îşi surprinse soţia în mijlocul atelierului, colorând gravuri.

— Ginevra! strigă el.

Ea tresări pe scaunul pe care şedea şi se roşi toată.

— Cum aş putea să dorm, când pe tine te doboară munca? spuse ea.

— Dar numai eu singur trebuie să muncesc astfel.

— Pot oare să lenevesc, răspunse tânăra femeie cu ochii înlăcrimaţi, când ştiu că fiecare bucăţică de pâine o plătim

cu preţul unei picături din sângele tău? N-aş putea trăi, fără să împletesc truda mea cu a ta. Oare nu trebuie să împărţim în mod egal totul, şi bucuriile şi necazurile?

— Ai îngheţat de frig, exclamă Luigi, deznădăjduit. Strângeţi bine şalul în jurul pieptului, iubita mea, căci noaptea e umedă şi rece.

Se apropiară de fereastră, tânăra femeie îşi lăsă capul la pieptul iubitului ei, care o ţinea cu mâna de mijloc şi, adânciţi într-o tăcere prelungă, priviră împreună cerul luminat treptat de auroră. Câţiva nori întunecaţi goneau prin văzduh, iar spre răsărit se făcea din ce în ce mai multă lumină.

— Uită-te acolo, spuse Ginevra, e ca o prevestire că vom fi fericiţi.

— Da, în cer poate, răspunse Luigi cu un zâmbet amar. Ah, Ginevra, tu, care ai meritat toate comorile de pe pământ…

— Am inima ta, făcu ea cu o tresărire de bucurie.

— O, nu mă tânguiesc, reluă el strângând-o cu putere în braţe. Apoi îi acoperi cu sărutări faţa gingaşă care începea să-şi piardă prospeţimea tinereţii, dar a cărei expresie era atât de duioasă şi de blajină, încât nu putea s-o privească fără să uite de toate necazurile.

— Ce linişte! spuse Ginevra. Dragul meu, îmi place foarte mult să veghez. Măreţia nopţilor e cu adevărat molipsitoare, te copleşeşte, te inspiră. Gândeşte-te câtă viaţă există în imaginea asta; totul doarme, iar eu stau de veghe.

— O, scumpa mea Ginevra, m-am convins de mult cât de minunat e sufletul tău! Dar uite zorii zilei. Haidem la culcare!

— Da, răspunse ea, cu condiţia să nu dorm singură. Destul am suferit în noaptea aceea când mi-am dat seama că Luigi al meu stătea de veghe fără mine!

Curajul cu care tânăra pereche înfrunta soarta îşi primi câtva timp răsplata lui; dar evenimentul ce încoronează de obicei fericirea unei căsnicii, pentru ei avea să fie fatal: Ginevra născu un copil care, după cum spune o vorbă din popor, era *frumos ca lumina zilei.* Sentimentul maternităţii dubla puterile tinerei femei. Luigi făcu împrumuturi ca s-o poată îngriji pe Ginevra în timpul lăuziei. La început, deci, ea nu simţi strâmtorarea în care se găseau şi cei doi soţi se consacrară fericirii de a creşte un copil. A fost ultima lor bucurie. Ca doi înotători ce-şi unesc forţele spre a străbate un şuvoi, cei doi corsicani se zbătură câtva timp fără şovăire; dar uneori se lăsau învinşi de o lâncezeală asemănătoare somnului dinaintea morţii şi în curând se văzură siliţi să-şi vândă bijuteriile. Spectrul sărăciei se arătă numaidecât, nu prea hidos, ci destul de curăţel şi aproape uşor de suportat; vocea lui nu era încă înfricoşătoare şi nu aducea după sine nici deznădejde, nici zdrenţe, nici schelete; în schimb, spulbera amintirile şi tihna unei vieţi îndestulate, slăbea resorturile orgoliului. Pe urmă apăru Mizeria în toată grozăvia ei. Mizeria căreia nu-i pasă că umblă în zdrenţe şi care calcă în picioare toate simţămintele omeneşti. După şapte sau opt luni de la naşterea micului Bartholomeo, cu greu ar mai fi putut recunoaşte cineva în mama care alăpta acest copil firav, originalul admirabilului tablou ce constituia singura podoabă a odăii goale. Fără foc în mijlocul unei ierni aspre, Ginevra vedea cum trăsăturile gingaşe ale chipului ei dispar cu încetul; obrajii i se făcură albi ca porţelanul, iar în ochi parcă îi secătuiesc orice izvor al vieţii. Văzându-şi copilul slăbit, palid, ea nu mai suferea acum decât din pricina suferinţei acestei fiinţe mici. Luigi nu îndrăznea nici măcar să-i mai zâmbească fiului său.

— Am colindat tot Parisul, spuse el cu o voce înăbuşită, dar nu cunosc pe nimeni. Şi cum aş îndrăzni să cer ceva unor oameni nepăsători? Vergniaud, caretaşul, fostul meu camarad din Egipt, e implicat într-o conspiraţie, a fost

arestat şi, de altfel, el mi-a dat tot ce-ar fi putut să-mi dea. Cât despre proprietarul nostru, nu ne-a mai cerut chiria de un an de zile.

— Dar n-avem nevoie de nimic, răspunse Ginevra încet, căutând să pară cât mai liniştită.

— Cu fiecare zi ce trece, greutăţile se înmulţesc, adăugă Luigi cuprins de groază.

Luigi luă toate tablourile Ginevrei, chiar şi portretul şi câteva mobile de care se puteau dispensa, le vându pe un preţ de nimic şi cu banii obţinuţi pe ele prelungi agonia căminului încă puţin. În aceste zile de nenorocire, Ginevra îşi arătă toată mărinimia caracterului şi toată puterea de resemnare şi îndură cu stoicism loviturile sorţii; tăria ei sufletească o ajută să învingă toate necazurile; lucra cu o mână lipsită de vlagă alături de fiul ei pe moarte, îşi îndeplinea treburile din casă cu o hărnicie miraculoasă, făcea faţă la orice. Şi era chiar fericită dacă vedea pe buzele lui Luigi un zâmbet de uimire, când acesta se minuna de curăţenia ce domnea în singura odaie în care se strânseseră cu toţi.

— Dragul meu, ţi-am păstrat bucăţica asta de pâine, îi spuse ea într-o seară, când el se întoarse acasă foarte obosit.

— Dar tu?

— Eu am mâncat, Luigi, nu mai am nevoie de nimic.

Şi dulcea expresie a chipului ei îl îndemna, mai mult decât vorbele, să primească hrana de care ea se lipsea. Luigi o îmbrăţişă şi o sărută cu unul dintre acele săruturi de desperare ce şi le dădeau prietenii în 1793, în momentul când păşeau împreună pe eşafod. În astfel de clipe supreme, două fiinţe îşi citesc una în inima celeilalte. De aceea nefericitul Luigi, înţelegând limpede că soţia răbda de foame, fu cuprins şi el de febra ce-o stăpânea pe ea, începu să tremure şi plecă spunând că are o treabă urgentă; ar fi preferat mai curând să înghită otrava cea mai tare, decât să se salveze de la moarte, mâncând ultima

bucăţică de pâine ce se mai găsea în casă. Rătăci în neştire prin Paris, printre şirurile de trăsuri strălucitoare, prin mijlocul luxului acela insultător ce-ţi sare în ochi la orice pas; se învârti prin fata vitrinelor pline de aur ale zarafilor; în cele din urmă, se hotărî să se vândă, să se angajeze ca rezervist în armată, în speranţa că sacrificiul acesta o va salva pe Ginevra şi că, în timpul absentei lui, ea se va putea împăca din nou cu tatăl ei. Se duse, deci, la unul dintre indivizii aceia care se ocupă cu negoţul de oameni, şi simţi o adevărată bucurie când recunoscu în el pe un fost ofiţer din garda imperială.

— De două zile n-am mâncat nimic, îi spuse el cu un glas. stins şi potolit, soţia mea moare de foame, dar nu vrea să spună nimic şi mi-e teamă c-o să-şi dea sufletul cu zâmbetul pe buze. În numele camaraderiei noastre, adăugă el cu un surâs amar, te rog, cumpără-mă fără zăbavă, sunt zdravăn, robust, nu mai sunt în armată, şi…

Ofiţerul îi dădu o anumită sumă, în contul aceleia pe care se obliga să i-o procure. Luigi, nenorocitul de el, când îşi văzu pumnul plin de monede de aur, se porni să râdă ca un smintit şi alergă cât putu spire casă, gâfâind şi strigând uneori:

— O, Ginevra mea! Ginevra mea!

Când ajunse acasă, începea să se însereze. Intră încet, temându-se să nu producă o emoţie prea mare soţiei lui, pe care o lăsase aproape leşinată. Pe fereastră pătrundeau ultimele raze ale soarelui, ce se stingeau pe fata Ginevrei, care dormea pe un scaun cu copilul în braţe.

— Trezeşte-te, scumpa mea Ginevra! şopti el fără să observe chipul copilului care în clipa aceea avea o strălucire nefirească.

Auzindu-i glasul, sărmana mamă deschise ochii, întâlni privirea lui Luigi, zâmbi; dar Luigi scoase un strigăt de groază: abia îşi mai recunoscu soţia, aproape înnebunită,

căreia printr-un gest de-o energie sălbatică îi arătă aurul din mână.

Tânăra femeie începu să râdă în neştire, dar deodată ţipă cu o voce înspăimântătoare:

— Louis! Copilul e rece!

Îşi aplecă faţa spre fiul ei şi leşină; micul Barthélemy murise. Luigi o luă în braţe, cu copil cu tot, căci ea îl strângea la piept cu o putere de necrezut, şi după ce o întinse pe pat, se duse să ceară ajutor.

— O, Doamne! exclamă el în faţa proprietarului pe care-l întâlni la ca pătul scării. Am aur, dar copilul meu a murit de foame! Maică-sa moare şi ea. Ajutaţi-ne!

Se întoarse ca un desperat la Ginevra, lăsând pe bunul zidar să strângă în grabă, împreună cu alţi vecini, tot ceea ce putea să aline o sărăcie nebănuită de nimeni, pe care cei doi corsicani o ascunseseră cu multă grijă dintr-un sentiment de mândrie. Luigi aruncă aurul adus de el pe podea şi îngenunche la capătul patului pe care zăcea soţia lui.

— Tată, strigă Ginevra delirând. Fie-ţi milă de fiul meu care îţi poartă numele!

— Îngerul meu bun, linişteşte-te! îi şopti Luigi, sărutând-o. De-acum încolo ne-aşteaptă zile frumoase.

Vocea şi mângâierile lui o mai întăriră puţin.

— Dragul meu Louis, continuă ea privindu-l cu o încorda re extraordinară, ascultă-mă. Simt că am să mor. Moartea mea e firească, deoarece sufeream prea mult, şi, apoi, o fericire atât de mare ca aceea pe care am cunoscut-o eu trebuia plătită. Da, dragul meu Luigi, nu fi trist. Am fost atât de fericită, că de-ar fi să-mi reîncep viaţa, aş primi bucuroasă, încă o dată, soarta noastră. Nu sunt o mamă bună, căci te regret pe tine mai mult decât pe copilul meu. Copilul meu! adăugă ea cu un accent profund, lăsând să-i cadă două lacrimi din ochii muribunzi. Apoi strânse deodată în braţe cadavrul copilului pe care nu-l mai putuse încălzi.

Să dai părul meu tatii, ca să-şi amintească de Ginevra lui, continuă ea. Şi spune-i că nu l-am condamnat niciodată…

Şi capul îi căzu pe braţul soţului ei.

— Nu, n-ai să mori, strigă Luigi, doctorul are să vie îndată. Acum avem ce mânca. Tatăl tău are să te ierte. Belşugul ne surâde şi nouă. Rămâi aici, cu noi, înger al frumuseţii!

Dar inima ei credincioasă şi plină de dragoste se răcea. Ginevra îşi întoarse ochii spre acela pe care-l adora, dar nu-şi mai dădea seama de nimic; în mintea ei se învălmăşeau tot felul de imagini, era gata să se desprindă de toate amintirile de pe pământ.

Ştia că Luigi e acolo, alături de ea, căci îi strângea mereu, tot mai tare, mâna rece ca gheaţa, ca şi cum ar fi voit să se agaţe de ea deasupra unei prăpăstii în care se temea să nu cadă.

— Dragul meu, şopti ea în cele din urmă, ţi-e frig, vino să te încălzesc.

Încercă să ducă mâna soţului ei la inimă, dar îşi dădu suflarea. În aceeaşi clipă, în casă intrară doi doctori, un preot şi câţiva vecini, adunând tot ceea ce ar fi putut să salveze pe cei doi soţi şi să le aline deznădejdea. Apariţia acestor străini produse mult zgomot la început; dar de îndată ce intrară, în odaie se făcu o tăcere înfricoşătoare.

În timp ce se petreceau toate acestea, Bartholomeo şi nevasta lui stăteau în fotoliile lor de modă veche, fiecare la câte un colţ al vastului cămin al cărui foc încins abia dacă încălzea puţin imensul salon al locuinţei lor. Pendula din perete bătea miezul nopţii. E mult de când somnul nu se mai lipea de bătrâna pereche. În clipa aceea, tăceau ca doi moşnegi căzuţi în stare de copilărie, privind totul fără să vadă nimic. Salonul gol, dar pentru ei încărcat de amintiri, era luminat slab de o lampă gata să se stingă. Dacă n-ar fi fost flăcările jucăuşe din vatră, s-ar fi aflat în întuneric deplin. Un prieten îi părăsise de curând şi scaunul pe care

şezuse în timpul vizitei sale se găsea acum între cei doi corsicani. Piombo îşi aruncase ochii de mai multe ori înspre scaunul acela şi privirile i se întorceau mereu într-acolo, răscolite de tot felul de gânduri ca de nişte remuşcări, deoarece scaunul gol era al Ginevrei. Elisa Piombo urmărea expresiile de pe chipul albit al bărbatului ei. Cu toate că era deprinsă să ghicească totdeauna simţămintele corsicanului, acum, privind schimbările profunde ale trăsăturilor lui, acestea îi apăreau rând pe rând atât de îndârjite şi atât de duioase, încât ea nu mai putea descifra nimic în sufletul lui ferecat.

Bartholomeo să fie oare răpus de grelele amintiri pe care i le trezea scaunul acela? Să fie tulburat oare de faptul că un străin stătuse pe el, pentru prima dată de la plecarea fiicei lui? Sau poate sunase ceasul iertării, ceasul acela atât de mult aşteptat până acum?

Aceste întrebări străpungeau una după alta inima Elisei. O clipă înfăţişarea soţului ei deveni atât de cumplită, încât ea fu cuprinsă de teamă pentru îndrăzneala de a fi recurs la un vicleşug atât ele mărunt numai ca să creeze prilejul de a vorbi despre Ginevra.

În acel moment, vântul viscolea cu atâta furie fulgii ele zăpada în stinghiile obloanelor, încât cei doi bătrâni auzeau plesnetul lor uşor.

Mama Ginevrei îşi lăsă ochii în jos pentru ca bărbatul ei să nu-i vadă lacrimile. Deodată, bătrânul scoase un oftat din adâncul pieptului, nevastă-sa se uită la el, era doborât. Şi pentru a doua oară, în decurs de trei ani, ea avu curajul să-i vorbească despre fiica lor.

— Dacă Ginevra o fi tremurând de frig? se tângui încetişor.

Piombo tresări.

— I-o fi şi foame, continuă ea.

Corsicanului i se furişă o lacrimă pe obraz.

— Are un copil şi nu-l poate hrăni, laptele i-a secat, adăugă ea tare cu un accent de deznădejde.

— Să vină! să vină! strigă Piombo. O, copila mea scumpă, m-ai învins!

Mama se ridică din fotoliu, ca şi cum ar fi vrut s-o cheme pe fiica ei. În aceea şi clipă, uşa se deschise cu zgomot şi un bărbat a cărui faţă nu mai avea nimic omenesc, apăru ca din pământ înaintea lor.

— *Morte!* A fost dat ca familiile noastre să se extermine una pe alta, căci iată tot ce-a mai rămas din ea, spuse el, întinzând pe o masă părul lung şi negru al Ginevrei.

Cei doi bătrâni se cutremurară, ca şi cum ar fi fost loviţi de trăsnet şi nu-l mai văzură pe Luigi.

— Ne-a scutit de un glonte, căci a şi murit, rosti încet Bartholomeo, privind în pământ.

Paris, ianuarie 1830

Sfârşit.

{1} *Castelul Catherinei de Medicis* – Catherina de Medicis (1519—1589), din familia nobililor florentini de Medicis, a fost soţia regelui Franţei, Henric al II-lea, şi mama lui Francisc al II-lea, a lui Carol al IX-lea şi a lui Henric al III-lea, cu care se stinge dinastia de Valois. Iubind fastul, a pus să i se construiască multe castele, printre care cel de la Tuileries, în apropierea Luvrului, la Paris.
{2} *Luvru* – fostă reşedinţă la Paris a regilor Franţei; palatul Luvru a fost început în 1204 şi declarat în mod oficial terminat în 1848. Încă din vremea lui Napoleon I, în sălile Luvrului se prezentau expoziţii. Astăzi Luvrul este cel mai bogat muzeu al Franţei.
{3} *Valois (familia de)* – dinastie regală franceză, ai cărei membri au domnit de la 1328 până la 1583 (începând cu Filip al VI-lea şi terminând cu Henric al III-lea).
{4} *Reşedinţa consulară* – palatul Tuileries, care a servit de reşedinţă între revoluţia din 1789 şi imperiul lui Napoleon I; Napoleon a fost prim-consul între 1799 şi 1804, în urma loviturii de stat din 18 brumar (9 noiembrie) 1799.
{5} *Carracio* (pictorii) – pictori italieni, şi anume: Ludovic (1555—1619) şi cei doi veri ai lui, Augustin (1557—1602) şi Anibal (1560-1609). Ultimul dintre ei a fost cel mai fecund şi mai cunoscut. În tablourile lor au oglindit tipul bărbătesc italian.
{6} *Bonaparte, Lucien Bonaparte* – Lucien era cel de-al treilea fiu al familiei Bonaparte.
{7} *Murat, Lannes, Rapp* – trei din tovarăşii de arme şi oamenii de încredere ai lui Napoleon Bonaparte, înnobilaţi de el: Murat (Joachim), născut în 1767, a fost mareşal al Franţei şi apoi rege al Neapolelui; *Lannes* (Jean) duce de Montebello (1769-1809) a fost şi el mareşal şi a murit în bătălia de la Essling; *Rapp* (Jean), general, devenit conte al Imperiului, a rezistat un an în Danzigul asediat (1772—1821).
{8} *Bastia* – port important şi întărit în Corsica.
{9} *Maquis* – ţinut în Corsica, acoperit de tufişuri şi ierburi, propice celor. care voiau să se ascundă de jandarmi, poliţie etc. Termenul a fost întrebuinţat şi de rezistenţii francezi care luptând împotriva ocupanţilor hitlerişti, trebuiau să se ascundă în regiuni asemănătoare.
{10} *Vendetta* – stare de duşmănie *(vendetta* cuvânt italian – răzbunare) între două familii, din cauza unei jigniri sau unui omor; această duşmănie se transmitea şi descendenţilor. Obiceiul „vendettei” a dăinuit multă vreme în Corsica şi mai durează încă şi astăzi.
{11} *Partidul englez* – partidul antibonapartist, susţinut de guvernul englez, obţinuse exilarea lui Napoleon în insula Elba.
{12} *Niobe* – personaj din mitologia antică, personificând durerea maternă; mândră de cei paisprezece copii ai ei (şapte băieţi şi şapte fete), ea îşi bătea joc de Laloria, care n-avea decât doi; aceştia (Apollo şi Diana) pentru a-şi răzbuna mama, au ucis cu săgeţi pe toţi copiii Niobei.
{13} *Venus* – zeiţa frumuseţii în mitologia romană.

{14} *Ecorché*-uri – modele ănatomice pentru pictori, în care muşchii sunt reprezentaţi direct, fără piele.
{15} *Diana* – zeiţă a pădurilor şi a vânătorii în mitologia romană.
{16} *Apolo* – în mitologia greco-latină, zeu al luminii şi al artelor, model de frumuseţe bărbătească.
{17} Antinous – datorită frumuseţii lui, a fost sclavul favorit al împăratului Hadrian; de aci sensul de tip al frumuseţii bărbăteşti.
{18} *Tinerele „ultra”* – „ultra” prescurtare pentru „ultraregalişti” care erau, în timpul Restauraţiei, partizani ai instaurării monarhiei absolute.
{19} *Prud'hon (Pierre-Paul)* (1758—1823) – pictor francez celebru la începutul secolului al XIX-lea pentru poezia şi dramatismul pânzelor sale; sunt cunoscute tablourile sale: *Răpirea nimfei Psyche,* sau *Dreptatea şi Răzbunarea urmărind Crima.*
{20} *Ecco la* – iat-o (în limba italiană).
{21} *Elba* – insulă în Mediterana, la est de Corsica; aici a fost exilat Napoleon în 1814; însoţit de puţini soldaţi, a părăsit-o pentru a debarca în Franţa, unde a mai putut domni o sută de zile.
{22} *Napoleon pe „Bellerophon”* – după înfrângerea de la Waterloo, Napoleon s-a predat guvernului englez, care, după ce l-a ţinut un timp prizonier pe corabia „Bellerophon”, l-a exilat în insula Sfânta Elena; aici Napoleon a murit în 1821.
{23} *Labédoyère (Charles de)* – ofiţer francez (1786—1815), care t-a ajutat pe Napoleon să-şi reia tronul după întoarcerea din insula Elba; după revenirea Bourbonilor, a fost arestat şi împuşcat.
{24} *Walter Scott* – autor de romane istorice, de origine scoţiană (1771—1832), foarte citit în Franţa la începutul secolului al XIX-lea.
{25} *Endymion* – personaj mitologic, tânăr cioban atât de frumos, încât Diana – care nu voia să audă de iubire – s-a îndrăgostit totuşi de el şi a obţinut de la Jupiter ca Endymion să-şi păstreze frumuseţea dormind veşnic; inspirat de această legendă, Girodet a pictat un tablou celebru: *Somnul* lui *Endymion.*
{26} *Mareşalul Ney* – unul dintre cei mai cunoscuţi generali ai lui Napoleon, poreclit de acesta „viteazul vitejilor” (1769—1815); deşi făcut pair (deputat în Camera nobililor) de Ludovic al XVIII-lea, în vremea primei Restauraţii, el s-a declarat pentru Napoleon în timpul celor O sută de Zile pentru care fapt, a fost împuşcat în timpul celei de a doua Restauraţii.
{27} *Laviu* – desen făcut cu o culoare (aici sepia) dizolvată în apă.
{28} *Salvator Rosa* – pictor italian (1615—1673).
{29} *Retragerea de la Moscova, trecerea Berezinei* – înfrângere celebră a lui Napoleon, care, încercând să cucerească Rusia, a înaintat în 1812 până la Moscova, pentru ca apoi să fie nevoit să se retragă în plină iarnă, cu nenumărate pierderi; trecerea Berezinei, afluent al Niprului, a însemnat un adevărat dezastru pentru armatele franceze.
{30} *Campania din* 1814 – război dus de Napoleon I pentru a ţine piept armatelor coalizate (ruso-anglo-prusiene) care intraseră în Franţa. Înfrânt, Napoleon a abdicat.

{31} *Daru, Drouot, Carnot* – oameni integri şi capabili din vremea Imperiului: *Daru (Pierre-Antoine)* s-a ocupat deopotrivă de administraţie şi de literatură (*1767*—1829); *Drouot (Antoine)* a fost unul dintre generalii cei mai preţuiţi ai lui Napoleon, care-l numea „înţeleptul Marii Armate”; *Carnot (Lazare)* membru al Convenţiunii Naţionale şi al Comitetului pentru Salvarea Publică din timpul revoluţiei (1789), a fost un mare matematician; el a organizat cele paisprezece armate ale republicii; a fost exilat de Restauraţie (1735—1823).

{32} *Doamna, mama împăratului* – Laetitia Bonaparte, născută Ramolino (1750-1836).

{33} *Catastrofa de la Fontainebleau* – la Fontainebleau a semnat Napoleon I abdicarea sa, după pierderea campaniei din 1814.

{34} *Schnetz (Jean-Victor)* – pictor francez (1787—1870), creator al unei opere care face tranziţia între neoclasici şi romantici. Schnetz a debutat prin expoziţia din anul 1819, pe care desigur Balzac a cunoscut-o.

{35} *Mont-Saint-Jean* – locul unde s-a desfăşurat ultimul episod al aşa-numitei bătălii de la Waterloo.

{36} *Pallium* – patrafir de arhiepiscop catolic, purtat şi de papă: o fâşie de stofă având o cruce neagră la mijloc.

{37} *Robespierre sau Napoleon* – Robespierre (Maximilien de), animator al Comitetului pentru Salvarea Publică, a fost cel mai consecvent revoluţionar iacobin; a murit pe eşafod, în urma victoriei adversarilor săi termidorieni (1*758*—1794); aici, e opus lui Napoleon, ca reprezentant al revoluţiei.

{38} *Romeo şi Julieta* – personajele principale din celebra dramă cu acelaşi nume a lui Shakespeare; victime ale urii dintre familiile lor, cei doi tineri întruchipează dragostea cea mai sinceră şi mai adâncă; situaţia din *Vendetta* lui Balzac aminteşte oarecum de cea din *Romeo şi Julieta.*

{39} *Celălalt ar fi şi acum pe tron* – *celălalt* e Napoleon I. Verniaud nu îi spune pe nume din prudentă.

{40} *La bella fologorante* – frumuseţea strălucitoare, textual: care străluceşte ca un fulger (în limba italiană).

{41} *Far niente* – literal: „a nu face nimic”; expresie italiană substantivală, cu sensul de lenevire.

{42} *Eden* – locul unde, după scriptură, au trăit la început Adam şi Eva; în ebraică, cuvântul înseamnă „rai-pământesc”.

{43} *Stampe* – gravuri imprimate după modele săpate în aramă sau lemn.